

Velja po pošti:

za celo leto naprej .. K 50—
za en mesec .. " 4.50
za Nemčijo celoletno .. " 55—
za ostalo inozemstvo .. " 60—

V Ljubljani na dom

za celo leto naprej .. K 48—
za en mesec .. " 4—
V pravi prejem mesečno .. 3.50

Sobotna izdaja:

za celo leto .. K 10—
za Nemčijo celoletno .. " 12—
za ostalo inozemstvo .. " 15—

SLOVENEK

Inserati:

Enostolpna petstvarica (59 mm široka in 3 mm visoka ali nje prostor)

za enkrat .. po 50 v
za dva in večkrat .. " 45,,
pri večjih naročilih primerov
popust po dogovoru.
Ob sobotah dvojni tarif.

Poslano:

Enostolpna petstvarica K 1—
Izhaja vsak dan izvenredni ne-
delje in praznike, ob 3. uri pop.
Redna letna priloga vsaki red

Uredništvo je v Kopitarjevi ulici št. 6/III.
Rokopisi se ne vračajo; nefrankirana pisma se ne
sprejemajo. — Uredniškega telefona št. 50.

Političen list za slovenski narod.

Upravištvo je v Kopitarjevi ulici št. 6. — Račun
poštne hranilnice avstrijske št. 24.797, ograke 28.511,
bosn.-herc. št. 7563. — Upraviškega telefona št. 50.

Taylor.

Taylorjev sistem, o katerem je g. K. napisal včeraj članek za »Slovencu«, je nastal seveda v Ameriki, v deželi pravilne podjetnosti, večnih izumov in najsmotnejšega izrabljanja strojnih in človeških sil. Američan neprestano menjava stroje; kar mu dan prinese novega, to porabi takoj v svoji industriji, ker ve, da je tudi le deloma zastarel stroj izguba. Amerika je postala Eldorado tehnikov, ki tekmujejo, kako bi napravili produkcijo hitrejšo, lažjo in cenejšo.

Toda ameriški podjetnik ni izbral le pridobitev moderne tehnike, ampak je napel tudi človeško telesno moč do skrajne meje. Američan gleda na človeka z istimi očmi kakor na stroj, in kakor si prizadeva, da doseže najpopolnejši stroj, ki bo z najmanjšimi stroški dosegel višek možne produkcije, tako skuša tudi izrabiti slednji delec energije človeškega telesa. Najlepši primer za to ekonomijo energij je ravno takozvani Taylorjev sistem, po katerem se človeška moč navidez naravnost neverjetno dvigne. Američan je izdelal natančen sistem smotrenega telesnega gibanja, vsled katerega opravi človek skoro štirikrat večje delo, nego ga izvrši delavec, ki se giblje »nesistematično«, in se pri tem vendar ne utruji štirikrat bolj kot pri navadnem delu. Vsled tega se produkcija zelo dvigne, dobiček delodajalca raste, njegovi stroški za izdelavo se znižujejo, mnogokrat celo za 50 odstotkov. Vsporedno s tem se dviga seveda tudi delavski zaslužek; tam, kjer so vpeljali Taylorjev sistem, je zrastle povprečna delavska dnevna mezda za 66 odstotkov.

Na prvi pogled se vidi taylorizem nekaj zelo racionalnega in ni čuda, da se oči mnogih podjetnikov, ki se zavedajo prihodnjih težav industrije, obračajo v Ameriko po pomoč. Po vojski čakajo industrijo velikanske naloge. Zaloge so izčrpane, povpraševanje po blagu bo na svetovnem trgu izredno, delavske moči so decimirane; države so vsled vojske obubožale; treba bo torej producirati mnogo, hitro in poceni; v konkurenci bo uspeval tisti podjetnik, ki bo mogel postaviti blago z najmanjšimi stroški na trg. Naravno je torej, da mnogi mislijo najprej na popolnejšo izrabo človeškega stroja, kateri po ameriškem naziranju v dosedanjem načinu dela zapravlja mnogo latentnih energij. Ergo — Taylor!

Vse to bi bilo dobro, ko bi bilo tudi resnično. Toda podlaga, na kateri sloni Taylorjev račun, je napačna. Res je sicer, da opravi delavec po novem načinu štirikrat večje delo nego prej, res je tudi, da

občutek utrujenosti ni sorazmeren opravljenemu delu. Toda kljub temu se človekov organizem izrablja do zadnjega, do pogina. Da se telo ne utruji, kakor bi bilo pričakovati, je le navidezen uspeh Taylorjevega sistema. V resnici je vendar porabilo mnogo energije, ki je ne more nadomestiti. Profesor Rosenberg je dokazal, da potrebuje 75 kg težak delavec, ki dela po Taylorjevem sistemu, namesto 50 gramov maščobe, celih 339 gramov ali sorazmeren ekvivalent, če hoče nadomestiti sile, ki jih je pri delu izrabil. S tem se delavčevi stroški za prehrano izredno zvišajo in nikakor ne odgovarjajo onim 66 odstotkom, za katere je njegova mezda vsled novega načina dela zrastle, tako da pomenja taylorizem novo gospodarsko izrabljanje delavskega sloja. Usodnejše kot za ekonomski položaj delavca pa so posledice taylorizma za njegov telesni organizem. Vsled nenormalno težkega dela potrebuje delavec nenormalno mnogo hrane in prebavila nenormalnim zahtevam organizma ne morejo biti trajno kos. Organizem more delovati le nekaj časa pod najvišjim pritiskom, a nenadoma se obrabi in ustavi. Taylorjev sistem predstavlja najpopolnejšo in najduhovitejšo metodo izsesavanja človeških sil, je pravi zločin nad produktivno delavsko močjo. Zato ameriški delavci taylorizem odklanjajo kljub izredno visokim mezdam, ki jim jih ponujajo.

Ko se bo torej industrija ozirala po vojski po novih možnostih, da se produkcija požiivi in olajša, ne bo smela seči po sredstvu, ki ga priporoča Amerika. Delavcu ne bo smela iztisniti zadnje kapljice krvi, ki mu je še ostala po stradanju vojnih let, ne bo smela izžeti iz njegovih mišic zadnje energije, ki jo bo še rešil v mirovno dobo. Če hoče biti produkcija na glavi in poceni, se bo moral skrbeti delavni čas in dnevne mezde delavske se bodo morale zvišati. Ta trditve se vidi morda paradokсна in vendar ni. To je najboljša in edino sredstvo, da se produktivne težave, kolikor se tičejo delavstva, ugodno rešijo, o čemer bomo še imeli priliko govoriti.

Napad v Kijevu.

Berlin, 31. julija. Wolffov urad poroča: Generalni maršal pl. Eichhorn je včeraj ob 10. uri zvečer mirno umrl. Težkim ranam na levi polovici života so se proti večeru pridružili srčni krči. Osební pobočnik stotnik pl. Dressler je vsled izgube krvi malo prej umrl.

Preiskava je doslej dognala: Atentator se imenuje Boris Donskij. Star je 23 let in je zaupnik leve socialnerevolucionarne stranke v Moskvi. Prišel je šele pred nekaj dnevi v Kijev z naročilom osrednjega komiteja, da umori generalnega maršala.

V ta namen je dobil okroglo bombo, samokres in denar.

Berlin, 31. julija. Maršalu Eichhornu je bila pri napadu odtrgana desna rama in leva roka; poleg tega je dobil težke rane na spodnjem životu. Njegovemu pobočniku sta bili otrgani obe nogi.

Nadaljne podrobnosti.

Berlin, 31. julija. »Vossische Zeitung« je dobila od berlinskega ukrajinskega poslaništva naslednje podrobnosti o umoru: Prijeti morilec je iz severne Rusije. Takoj po napadu je prišel na lice mesta hetman Skoropadski, da osebno skrbi za obe žrtvi. Pozneje je hetman obiskal nemškega poslanika baron Numm, da mu izjavi odkrito obžalovanje nad strašnim dejanjem. Manifest, ki ga je izdal hetman, izraža ogorčenje nad umorom in obžaluje nenadomestljivo izgubo velikega prijatelja ukrajinske samostojne države. Preiskava še ni končana. Dokazalo se je, da je bil tudi na hetmana nameravan napad.

Berlinsko časopisje o napadu.

Berlin, 31. julija. Kijevski napad smatra del berlinskega časopisja za resno znamenje, da bo mir z Ukrajino enako kakor mir z Veliko Rusijo nemškemu narodu dal še veliko opraviti. Oba napada na grofa Mirbacha in maršala Eichhorna sta en in isti načrt, ki je naperjen proti politiki Nemčije in proti mirovnemu sklepu v Brestu Litovskem.

Balfour o obnovitvi slovanskih držav.

Iz Haaga poročajo, da je imel Balfour na ustanovnem zborovanju jugoslovanskega odbora v Monsion-House po izjavi srbskega poslanika, da vojni cilji Srbije nikakor ne nasprotujejo težnjam Italije, govor, v katerem je dejal:

»Srbija je ognjišče, okrog katerega se vrši vojska.

Ultimatum Avstrije-Ogrske Srbiji je najnesramnejši napad velike države nasproti malemu narodu. Srbija je junško branila svojo samostojnost. Največji vzrok strašne svetovne vojske, ki je razdelila svet v dva sovražna tabora, je dejstvo, da zatirajo centralne države male narode. Če zmagajo centralne države, potem bi postali Čehi in Jugoslavlani večni sužnji. To je največje in najglavnejše vprašanje, ki je mora rešiti vojska.

Če se ne konča vojska s popolno zmago koalicije, bodo s slovanskimi narodi tako postopali kot danes z Rumunijo. Nemci niso zmožni, da bi razumeli ideal koalicije. Danes vidijo tudi nevtralne dr-

žave, da je uresničenje ideje neodvisnosti celega sveta odvisno od zmage koalicije, med tem ko bi pomenila zmaga Nemčije podjarmljenje celega sveta. Danes ne gre več za boj obeh skupin narodov za nadvlado nad svetom, ampak za konflikt dveh idealov. Ko bo sklenjen mir, ne bo to mir ne angleški, ne nemški, ampak mir kulture ali barbarstva, in takrat vedite — je poudarjal Balfour — da boste v polni meri deležni vseh sadov zmage koalicije.

Vojni cilji, ki so bili odobreni na tem zborovanju, obsegajo sledeče tri glavne točke.

1. Osvoboditev in združenje Jugoslovananov v eno svobodno in samostojno narodno državo.

2. Balkan mora pripadati izključno balkanskim narodom.

3. Obnovitev po vojski porušeni krajev, kjer stanujejo Jugoslavlani, ter vzajemni gospodarski in intelektualni stik z državami koalicije.

Proti nemškemu hujskanju.

Z ozirom na nemško hujskanje proti Čehom piše »Danzers Armeezitung«, ki je gotovo ni »zastrupila deklaracijska agitacija«. Pravim avstrijskim interesom nasprotuje, če se narod, ki stoji po številu takoj za Nemci in Poljaki in spada med najposobnejše in za bodočnost najmočnejše narode monarhije, označuje veleizdajskim kot celota, tembolj ker to niti ne bi odgovarjalo resnici. S tem slabimo Avstrijo v njenem razmerju do Ogrske v njenem razmerju do zaveznikov — s tem še krepkeje osrčujemo naše nasprotnike. Ko se je na francoskih tleh snovala »češko-slovaška armada« ter so se zanjo navajale številke, ki so seglele v stotisoče, smo svarili pred tem, da bi verjeli takemu očitnemu hlastanju naših nasprotnikov; saj drugače le izpolnjujemo namere naših sovražnikov. Sedaj so začela prihajati naznanila o protirevolucionarnih podjetjih »češko-slovaških brigad« na Ruskem. Od Azovskega morja do Vladivostoka so prihajala poročila o napadih, bojih, zmagah in porazih »Čehoslovakov«... in verni bralec se je moral začeti resno čuditi sili naroda, ki živi — broječ nekoliko milijonov — v srcu Evrope, se z glavnim delom svojih bojnih moči bori pod habsburškimi zastavami, obenem pa se vojuje tudi na Italijanskem, v Champagni in na Flandrskem, na Krimu, v Moskvi in v Sibiriji, razen tega pa ustanavlja v Ameriki in za Parizom mogočne nove armade. Sedaj se je končno razširil glas iz Švice — kajti pri nas doma očitno nismo bili dovolj ostroumni, da bi bili prevideli igro naših na-

LISTEK.

Večeri ob Lemanu.

Spisal vseuč. prof. Maryan Morawski, S. J. Po tretji izdaji prestavil France Fr. Stelè. (Dalje.)

Leroy.

Izključiti moramo, kar je v evangelijskih nadnaravnega — pa nam ostane tak Kristus.

Duhovnik.

Potem ne ostane drugega kot najsvojevolsnejša fikcija fantazije.

Gospodična Wilson.

Imate prav; od evangelijskega Kristusa nam nič ne ostane.

Duhovnik.

Prosim, pomislite, da čudeži tvorijo podlago Kristusovega življenja v evangelijski: njegov prihod na svet je čudežen; njegova učiteljska delavnost je oprta na čudeže: nanje se Kristus vedno sklicuje, kadar zahteva vere v svoj nauk. Teh čudežev pa napravi, po poročilu evangelijskega na stotine, tisoče. »Prehodil je«, pravi sv. Matevž, »vsa mesta in trge, oznanjeval evangelijsko kraljestva božjega in ozdravljaj vsake vrste bolezní in slabosti.« In ves evangelijski

sv. Marka je samo opis tega pohoda čudotvorca, ki kateremu hite in se zatekajo vse vrste stiske, tako da nima niti časa spočiti in okrepčati se — na njegovo besedo prenehajo bolezni, kruhi se množe, viharji in valovi potihnejo, mrlíci vstajajo. »Hodil je okolu«, pravi sv. Luka, »opravljaj dobra dela in ozdravljaj vse.« Ko gre nazaj v smrt, izrečno napove, da bo tretji dan od mrtvih vstal; po smrti se prikaže v živem telesu in dovoljuje, da se ga dotikajo. — Čudeži prepletajo vse bistvene poteze in dejanja te čudovite osebnosti. Vi ste povedali toliko lepega o Kristusovem značaju; z nami vred ste prišli do sklepa, da je nemogoče, da bi si bili evangelisti izmislili to osebnost; pomislite torej tudi, da je vse, kar Vi in mi na Kristusu občudujemo, zvezano s čudeži. Ima usmiljenje z množico — a tako da pomnoži kruh; vsem izkazuje dobroto, ki se mu približajo — toda s tem, da jim čudežno vrne zdravje; odpusti nezvesti ženi — in čita zraven grehe tistih, ki so jo obtožili greha, in jih piše v pesek; velikodušen je pred sodbo pri Kajfu — grozi pa s svojim prihodom na oblakih na sodnji dan. Z eno besedo, poberite iz evangelijskega čudeže, in vse se bo pred vami razsulo, nič vam ne bo ostalo v rokah razen koscev, ki so brez vsake zveze.

To bi bila škoda za svet, kaj ne? Toda ne samo škoda, to je tudi nemogoče.

Če so si evangelisti izmislili čudeže, so si izmislili celega nam znanega Kristusa. Kakšen je bil poleg tega, in ali je bil v resnici pravi Kristus, tega ni mogoče niti približno ugeniti. — Zopet bi bili pri onem absurdu, ki smo ga že zavrgli in ki ga je težje sprejeti kot vse čudeže: da so si evangelisti Kristusa izmislili.

Dewille.

In zakaj bi se branili, gospod Leroy, priznati Kristusove čudeže? Ali nas morda v kateremkoli oziru odbijajo? Če smo enkrat priznali Boga nad svetom, potem za razum čudež ni več nemogoč — o tem, mislim, smo že prepričani; za srce pa, za čustvo, za moralni čut, celo za estetični, za celo dušo so Kristusovi čudeži celo privlačni — ali ne?

Čudeži, o katerih čitamo v takozvanih svetih knjigah drugih verstev, so brezmiselnost čudaštva brez vsake zveze z resničnim svetom; poleg tega so često grozni, okrutni in porazijo nasprotnika navadno materialno. Saj so znane indijske »avatari« Višnu in žive kot tip nebrzdane fantazije in sirovosti. O resnem Zoroastru čitamo, da je vsadil cipreso, ki je v nekaj dneh tako ogromno zrastle, da je kralj Vitaspas sezidal na njenem vrhu veličastno palačo. Modri Buda je naredil baje 500 lažij iz ognja. Isti je zmaja, ki mu je ogenj bruhal iz ust, zapri v svojo beraško mal-

ho... Take čudovitosti ustvari človeška fantazija, če zapusti realnost in se nebrzdano spusti v pokrajino domišljije. Kristusi čudeži pa so vsi pametni, lepi, mili; vsi brez izjeme so dobrodušni, nikoli ne merijo na materialno korist čudodelnika, ampak vedno na polajšanje bede trpečega človeštva; nasprotnike zmagujejo samo moralno.

Čudeži, ki si jih ljudje izmislijo — celotisti, ki si jih izmislijo na račun oboževanih junakov — imajo vedno v dejanju ali opisu primes šarlatanstva, insceniranosti; vsi pogoji teh dogodkov so kakor kulise, govori so preračunjeni za občinstvo; vse teži zavestno ali instinktivno k temu, da bi kolikor mogoče osvetlilo čudovitost pojave. Vas pozivam za pričo, ki ste literat in ste ravnokar prečitali evangelijske, povejte: ali je v Kristusovih čudežih vsaj trohica šarlatanstva?

Leroy.

Ne, ne, šarlatanstva ne.

Dewille.

Kristus je tako skromen, da se zdi, kot bi se skrival s svojimi čudeži; učenec prepove o njih govoriti, nepotrebno priče odstrani in zmanjša čudeže, ki jih hoče storiti. Ko ga pripeljejo k truplu Jairove hčere, dobi polno sobo jokajočih. »Ne jokajte«, pravi, »ker deklica ni umrla, samo spi.« In smeiali so se mu (doda evangelijski

sprotnikov, — ki ugotavlja: da obstojajo v Rusiji boreče se »češko-slovaške brigade« večji del iz nezadovoljnih ruskih častnikov in moštva, da služijo češko-slovaške enote, ki se bore v Italiji in na zapadu, svrham slovesa in štejejo komaj nekaj tisoč mož.

»Teatralične reklamne čete« imenuje nevtralni švicarski glas češko-slovaške legije na Francoskem in Italijanskem: pravo učinkovitost pa dobivajo te »reklamne čete« šele vsled kratkovidnega načina, s katerim doma poročila o njih sprejemamo in — uporabljamo.

Politična preganjanja na jugu.

Poslanci dr. Korošec in tov. so vložili na celokupno vladno naslednjo interpelacija:

Od aprila 1918 sem so se preganjanja na jugu znatno poostрила. Vse oblasti tekmujejo, da bi s težkimi udarci ali s šivanjimi vbodi naš narod neprestano spominjale na njegovo odvisnost, ga vedno znova žalile in razburjale.

Glavni pritisk je naperjen proti jugoslovanskim listom. Vsi cenzorji — sodni, politični in vojaški — delajo po dogovoru, da odrežejo listom vsako svobodno besedo. V tem postopajo naravnost nagajivo. Kar je n. pr. v Gradcu dovoljeno, v Ljubljani ne sme iziti, čeprav so graški listi v Ljubljani močno razširjeni. Proti temu nagajanju ni dovoljena nobena polemika. Celo objektivno obveščanje občinstva je nemogoče.

O važnih političnih dogodkih n. pr. o avdienci renegatov pri cesarju se je smelo poročati le tisto, kar je razposlal korespondenčni urad. Različna »mesta« še vedno vsiljujejo tendenčne novice. List, ki navede, odkodi je novice dobil, se ustavi (to se je zgodilo n. pr. »Hrvatskemu Listu« v Pulju).

Mariborski Straži« je, vrhovno armadno poveljstvo prepovedalo razpošiljanje na fronto. Katera postava daje vrhovnemu poveljstvu take pravice? Z drugimi jugoslovanskimi in mnogimi češkimi ter nemškosocialističnimi listi postopajo enostavnije: mornariškemu in glavnim vojnopoštnim uradom so dali ukaz, naj vse te liste preprečujejo in sežgo. Na glavnem vojnopoštnem uradu v Trstu vsak dan izmaknejo vojnopoštnim naročnikom velik kup naših listov.

Namesto domačih listov vsiljujejo vojakom ostudni renegatski list »Štajerca«, ki poizkuša vojake v slovenskem jeziku izneveriti svojemu narodu. V desetisočeri iztisih ga razdeljujejo brezplačno, posebno številko s poročilom o avdienci pri cesarju. C. kr. naredbenikom armade so začelkom junija priložili »Štajerca«, ki je vseboval oster polemičen članek proti Slovincem. Pri 2. str. p. razdeljujejo »Štajerca« službeno, torej nemško-radikalen strankarski list! Vojaški duhovniki so dobili od vojaškega poveljstva v Gradcu ukaz, naj delajo za hujeskaški list, čeprav je pospeševal procdodrimsko gibanje.

ker so vedeli, da je umrla. Nato je ukazal, naj se odstranijo vsi razen staršev, šel v sobo, prijel deklico za roko in vstala je. Ali tako dela šarlatan?

Da, reči moramo celo, da Kristus ne prikriva svojih čudežev, pa se tudi ne izkazuje z njimi; le izvaja jih s tako preprostostjo, s tako mirno samogotovostjo, kot bi delal kaj prav vsakdanjega. Z eno besedo: Kristus dela največje čudeže na najbolj naraven način, ki je mogoče na svetu: daje vid slepecem, življenje mrtvim, tako kot mi damo hrusko otroku — kar kaže, da je ta nadnaravna moč njemu lastna, imusantna tako, kot je nam naša narava. In ta naravnost v čudežnosti se ne da hliniti, kakor vsak izmed nas čuti; tudi sanjati bi se ne mogla takim pisateljem, kot so bili evangelisti, če bi je ne bili videli; — to boste tudi Vi priznali, gospod Leroy.

Leroy.

Ne tajim, da sem pred uganko, ki je ne morem razrešiti.

Gospodična Wilson.

Gospod Leroy, če Vas čudotvorna moč Kristusova odbija s svojo velikostjo, jo oglejmo od druge strani: koliko je omejena in nezmogljiva. Mene je močno presenetilo, ko sem o tem čitala v neki brezimni angleški knjižici. Kristus kaže naravno moč, zapoveduje boleznim in elementom — ljudje pa ne beže od njega, ne boje se približati se mu, postati mu nadležni, upajo se celo streči mu po življenju. Mogoče so se ga od začetka bali kot Gerazenci, ki so prosili, ko so videli čudež, naj se oddalji od njihovega obrežja. Toda kmalu so se prepričali, da je ta moč, ki je tako silna za dobro drugih, nekako brezbrambna in neujak zase. Ta čudotvorec, ki daje paralizirano moč hoje, sede sam truden ob Jakobovem studencu; ta, ki krul pomnojuje, je sam lačen in pošilja učence kupovat hrano v mesto. Nikoli se ne brani s svojo čudovito močjo — čeprav so proroki

Zagreškemu »Glasu Slovenaca, Hrvata i Srba« so brez povoda odvzeli poštni debit; ta list kakor tudi »Hrvatsko Državo« so v Bosni prepovedali.

Poleg civilnih oblasti uganjajo — kakor v vseh propadajočih državah — vojaške oblasti politiko na lastno pest.

Vsak mestni poveljnik je obenem policist, ki mora podajati tajna poročila o političnih dogodkih, osebnostih in listih. On mora organizirati ogleduško službo, on nadzoruje tudi civilne uradnike. Vojnonadzorstveni urad nadaljuje svoje zlonosno delo, vendar je težišče na vrhovnem armadnem poveljstvu in v vojnem tiskovnem uradu.

Mestni poveljnik ljubljanski daje poročila o mišljenju mestnega župana in zahteva njegovo odstranitev, trboveljski mestni poveljnik preprečuje shode, daje tajna poročila s predlogi, naj se oproščenci iz političnih razlogov vpokličejo, uradniki prestavijo. Deželni predsednik na Kranjskem daje vrhovnim vojaškim oblastem v političnih stvareh poročila neposredno in ne preko notranjega ministrstva. Reptilski listi dobivajo papir brez omejitve, vojni, tiskovni stan komandira urednike, vojaška poveljstva pa stavce.

Vojni tiskovni stan se je razvil v posttransko vladu. Tukaj vse liste še enkrat prevahajo in plavajo v tajnih poročilih. Tu se organizira reptilstvo in ogledušstvo. Poročila se ne sestavljajo objektivno, marveč tako, kakor želi referent.

Drugi objekt preganjanj so shodi: zadnje tri mesece se prepovedujejo vsi javni shodi, čeprav ni za to najmanjšega povoda. Kot razlog navajajo vedno kaj drugega: enkrat strah pred »nemiri«, drugič razburjenje nemških sohržavljanov in pod. V ravno tem času se pa vrše nemški shodi v slovenskem jezikovnem ozemlju n. pr. v Velikovu, Celju, Mariboru, Ljubljani, Rogški Slatini, Slovenski Bistrici. Na srednjem Štajerskem dovoljujejo shode, ker v zaključenem jezikovnem ozemlju ni nikake nevarnosti, shod volilcev v čisto slovenskem jezikovnem ozemlju n. pr. na Vrhniki pa prepovedo. Očividno hočejo preprečiti vsak izraz narodnega mnjenja.

Oproščence iz političnih razlogov vpokličejo, uradnike iz službenih ozirav premeščajo. Nadzornika južne železnice Vrečka so n. pr. na ukaz železniškega ministrstva brzojavno prestavili iz Maribora v Inomost, samo vsled predloga nemškega narodnega sveta!

Ob sebi je umljivo, da se z vsemi temi preganjanji ogorčenje naroda le pospešuje, dočim ima država od tega samo škodo.

Vprašamo c. kr. vladu in posebno c. kr. ministrskega predsednika, notranjega in domobranskega ministra:

Ali so pripravljeni, preganjanja na jugu takoj ustaviti in posebno shodni zakon pošteno in stvarno uporabljati ter opustiti preganjanje častnikov? Ali so pripravljeni, odpraviti vtikanje vojaških oblasti v politično upravo, posebno v cenzuro in shodno svobodo? Ali hočejo nastopiti, da se na vrhovnem armadnem poveljstvu in v vojnem tiskovnem uradu ustanovljena neod-

in apostoli to večkrat storili. Samo enkrat pokaže, da ima tudi moč usmrtiti koga; toda izbere si za to — kar odgovarja njegovemu nežnemu srčnemu čuvstvu — bitje brez čuta, figovo drevo, ki je uselnilo na njegovo povelje. Torej moč brez mej, strašna, ki jo veže in razoročuje njena lastna dobrota in izroča ljudem v roke.

In to je nekaj, kar brezdvomno presega človeka — če ne največji, pa vsaj najlepší izmed čudežev.

Duhovnik.

Da, ta karakteristika čudežev Kristusovih, ki sta jo podala gospodična in gospod Deville, je izborna in zelo značilna. Drugače izgleda nadnaravna moč, ki si jo pripisujejo hinavski ljudje, drugače ona, ki jo semintja nakloni Bog svetim ljudem, in vse drugače tista, ki je lastna utelešenemu Bogu. Pri prvih je vedno čuti pozo, kot ste dobro povedali; pri drugih je videti ponižno nezaupanje vase, globoko molitev, da bi Boga preprosili, in skrbno pripisovanje vse slave Bogu. Peter molí pri truplu Tabite na kolenih, preden jo vzbudi od smrti; Pavel se je vrgel na truplo mladeniča, ki se je ubil, ko je padel z okna v Troadi. Kristus ne kaže nobenega niti fizičnega niti moralnega napora; navadno niti Očeta ne kliče na pomoč; kadar pa to stori, kot pri obujenju Lazarja, je njegova molitev samo zahvala. Svoje čudeže imenuje dela Očetova, da bi označil njihovo božanstvenost, toda ravnotako in še bolj pogosto jih imenuje svoja dela. Včasih jih stori z dotikanjem, da pokaže oživljajočo moč svojega telesa; največkrat pa z eno besedo, z zapovedjo: zapoveduje boleznim, zapoveduje vetrovom in morju, zapoveduje smrti, kar živo spominja na besede Stvarnikov: »Naj bo svetloba — naj bo nebesni svod — naj rodi zemlja« — in zgodilo se je tako. Zapoved je v človeškem jeziku najboljši izraz ustvarjajočega dejanja, ki je akt vsemogocene volje; čudeži Kristusovi spadajo torej v isto vrsto s tem činom,

govorna postranska vlada ustavi, tako da bodo celokupno politično upravo izvrševale edinole civilne oblasti pod izključno odgovornostjo c. kr. notranjega ministrstva? Ali so pripravljeni, pri vojaških oblasteh organizirano reptilstvo in ogledušstvo odstraniti, tako da ostane tem oblastem zgolj vojaška delavnost? Ali so pripravljeni, iz politične samovolje strahovanim uradnikom, posebno železničarjem dati polno zadoščenje?

Dne 16. julija 1918.

Preganjanje zaupnika rudarskih paznikov v Trbovljah.

(Interpelacija poslanca Benkoviča in tov., vložena dne 22. julija do domobranskega ministra in ministra za javna dela.)

Pritožbo rudarskih paznikov in poduradnikov trboveljske premogokopne družbe je zastopal med drugimi tudi kancelist Josip Molek pri pritoževalni komisiji v Gradcu meseca majnika 1918. Od tega časa sem zasleduje obratno ravnanje tega poduradnika, ker je po njegovem mnenju spiritus agens pritožb poduradnikov. Že koncem marca 1918, ko je bila akcija poduradnikov za zvišanje draginjskih doklad v teku, katera akcija je imela uspeh ter se je končala z medsebojnim sporazumom, je obratni ravnatelj očital bivšemu Molekovemu šefu, zakaj ga ni predlagal perlustracijski komisiji, ki je takrat delovala v Trbovljah, da bi ga vpoklicala k vojakom. Tudi sicer je ravnatelj istemu šefu očital, zakaj Molk ne spravi stran.

Te persekucije so trajale tako dolgo, da so imele končno sedaj zaželeni uspeh. Ko je bila nedavno zopet v Trbovljah perlustracijska komisija, je inženir Holik zopet označil Moleka štacijskemu poveljniku Faschingu kot onega, ki ga je treba spraviti iz rudnika. Podpolkovnik Fasching se je takoj oziral na to željo ter je skrbel za to, da je bil Molek vpoklican. Molek je sposoben samo za črnovojniško službo brez orožja, in sicer kot pisar. Vsled tega je poslal Molek pritoževalni krajevni komisiji v Trbovljah pritožbo, ker se ne sme brez zadostnih vzrokov, zlasti hudega zanemarjanja v službi, nikdar vpoklicati. Sploh Molek ne reflektira več na mesto v Trbovljah, marveč prosi za mesto pri c. in kr. vojaškem rudarskem uradu v Ljubli pri Prijedoru v Bosni. Molek ni zagrešil ničesar drugega, kakor da je nastopal kot zaupnik poduradništva. To je nov nezasišlan slučaj terorističnega sistema, ki se ga poslužuje podpolkovnik Fasching v Trbovljah, da prepreči vsako stremenje delavstva in poduradništva po izboljšanju njih materialnega položaja in da označi njih tozadevno delo kot upor.

Vprašamo c. kr. vladu, ali je pripravljena storiti potrebno, da se takoj popravi krivica, ki se je zgodila kancelistu Josipu Moleku pri premočgovni družbi v Trbovljah?

Preganjanja slovenskih trgovskih akademikov v Gradcu.

Poslanci dr. Korošec, dr. Verstovšek in tovariši so vložili na ministrskega predsednika in trgovinskega ministra naslednjo interpelacijo:

Dvajsetorica slovenskih trgovskih akademikov, ki so v šolskem letu 1914-1915 obiskovali c. kr. trgovsko akademijo v Gradcu, niso bili ondi izpostavljeni le nagajanju svojih tovarišev, marveč tudi ravnatelja, vladnega svetnika dr. K. Hasacka. Smatral je za prav, slovenske trgovske akademike ovaditi državnemu pravdnistvu kot veleizdajalce, vsled česar so imeli veliko nepriliko.

Ko je pa videl, da s to ovadbo ni dosegel nobenega posebnega uspeha, je začelkom junija 1915 izdal razglas, s katerim je Slovincem prepovedal posluževati se materinega jezika, češ da s tem izživajo svoje nemške tovariše. Ravnatelj je pozabil na državni značaj zavoda, ki je ravnotako namenjen slovenskim deželam kakor nemškemu delu Štajerske in Koroške.

Vprašamo c. kr. ministrskega predsednika in c. kr. trgovinskega ministra, dali sta pripravljena ravnatelja dr. K. Hasacka poučiti o njegovih dolžnostih?

Dunaj, 19. aprila 1918.

Prizadevanja agrarne zveze.

Z Dunaja poročajo 30. julija: Svobodna agrarna zveza nemških poslancev je imela posvetovanje, na katerem so izvolili začasen izvršilni odbor, ki bo vodil posle, dokler se zveza končno ne konstituirala. Izvršilni odbor je sprejel vrsto sklepov o zvišanju cen za žito, krompir in seno, o odpravi dobavnih premij, o rekvizicijah itd. Nato je šla deputacija k ministru za prehrano dr. Paulu in mu predložila gornje zahteve. Minister je povabil poslance na posvetovanje za 2. avgust; posvetovanju bo prisostvoval tudi poljedelski minister grof Silva-Tarouca in vsi strokovni referenti.

Poljaki in Jugoslovani.

Z ozirom na obnovitev društva ljubiteljev poljskega naroda v Ljubljani prinaša krakovski »Głos Narodu« daljši članek o pomenu jugoslovanske-poljske vzajemnosti. Članek zaključuje s sledečim pozivom na poljsko javnost:

»Kakor vidimo, se nam dvigajo iz dalje nasproti nove roke in iščejo prijateljstva. Aristokratizem (ali mogoče samo nadutost), s katerim se obnašamo nasproti manjšim slovanskim bratskim narodom, mora prenehati za vedno. Naša jugoslovanska Alma Mater ima stolico za slovanske jezike in literaturo. Ali bi se hotel kateri izmed njenih obiskovalcev posvetiti slovenskemu jeziku in tako postaviti stalni most med Krakovom in Ljubljano, med Poljaki in Slovenci? Hvaležno polje za prvo kulturno delo leži pred nami. Upajmo, da ni več daleč čas, ko se naša želja spolni. Zakaj bi ne korakali na čelu slovanstvu? Toda samo nam ne bo to v roke padlo, treba se je skloniti in skloniti se je vredno.«

Boji z Italijani.

AVSTRIJSKO URADNO POROČILO.

Dunaj, 31. julija. Uračno se poroča: V ozemlju Sasso Rosso smo pri uspešnem podvzetju naskakovalnih čet ujeli 28 ujetnikov.

Na vsej beneški fronti so letalci zelo živahno delovali.

Albanija. Vsled trajnega našega pritiska je sovražnik danes zjutraj na večjih mestih izpraznil svoje sprednje postojanke. Načelnik generalnega štaba.

Italijansko uradno poročilo.

30. julija. Na celi fronti zmerno delovanje sovražnega topništva, kateremu je naše odgovarjalo. V Judikariji in Valarisi so naše prednje čete vrgle sovražnika nazaj. Ob Pavi so poizvedovalne patrulje prinesle orožje. Letalci so na obeh straneh živahno delovali. V zračnih bojih smo zbili 12 sovražnih letal, trinajsto je sestrelila artilerija in je padlo pri Osonu na tla. — V Albaniji so naše prednje čete na črti Osum—Devoli končale zgradbo svojih prvih utrjenih postojank. Njihov pritisk na sovražnika je ponehal.

Bitka na Francoskem.

NEMSKO URADNO POROČILO.

Berlin, 31. julija. Veliki glavni stan:

Vojna skupina kraljeviča Ruperta.

Na Flanderskem zelo živahno poizvedovalno delo. Pri ponovljenem sovražnem napadu na Merris, je ostal kraj v sovražniških rokah. Severno od Alberta in južno od Somme zgodaj zjutraj močan ognjen boj. Čez dan je bilo mirno.

Vojna skupina nemškega cesarjeviča.

Na glavnem bojišču 29. julija med Hartennesom in zahodno od Fere en Tardenoisia sovražna pehota po svojem porazu 29. t. m. večeraj ni delovala. Pred Saponaajem smo silen delni napad sovražnika zavrnili. Med Fere en Tardenoisom in gozdom Monniere so Francozi in Američani naskakovali ponovno v zelo gostih vrstah. Njihovi napadi so se krvavo zrušili. Naša pehota je poraženega sovražnika večkrat napadla in se je ustalil na ozemlju pred svojimi črtami. Vzhodno od Fere en Tardenoisia je sovražnik zvečer in ponoči brez uspeha napadal svoje izgubepolne napade. Enako so se izjalovili sovražnikovi delni napadi pri Bomigny-ju. V bojih zadnjih dni smo ujeli nad 4000 ujetnikov. S tem se zviša število od 17. julija dalje ujetih sovražnikov na več kot 24.000.

Včeraj smo v zračnem boju sestrelili 19 sovražnih letal. Poročnik Loewenhardt si je priboril svojo 47. in 48., poročnik Bolle svojo 27. zračno zmago.

Nemško večerno poročilo.

Berlin, 31. julija. Uradno: Na bojišču je bilo čez dan mirno.

Ludendorff.

Dogodki v Rusiji.

Čeho-Slovaki v Parizu.

Dunaj, 31. julija. »Zeit« poroča po pariškem »Figaro«, da je nastopil pri zadnji inšpekciji čet v Parizu tudi neki čeho-slovaški general, ki je prišel s svojimi četami na odpočitek v Pariz. Čeho-Slovaki so nastopili z zastavo, ki jim jo je darovalo ob tej priliki mesto Pariz. Občinstvo je Čeho-Slovake viharo pozdravljalo. Čeho-Slovaki nosijo francosko uniformo s sivo črto in se rekrutirajo iz ljudi, ki so služili v češko-slovaški brigadi.

Nove aretacije v Kijevu.

»Vossische Zeitung« poroča iz Kijeva dne 28. julija: Veliko pozornost je v Kijevu dejstvo, da je ukrajinska vlada odredila, naj se aretirata bivši vojni ministri Roth-

ra in bivši trgovski minister Porš ter njihovi strankini pristaši, ker so osumljeni, da so pripravljali zaroto proti hetmanski vladi.

Ententa ponudi Nemčiji mir?

Dunaj, 31. julija. Nek ženevski list poroča na podlagi zanesljivih virov, da je dobil švicarski poslanik v Ameriki oficijalno naročilo, naj odide v Nemčijo in naj ponudi Nemčiji mir ali pa vsaj zaupno poizve za mirovne predloge centralnih držav. Švicarski list pravi, da — v kolikor je ta vest resnična — je švicarski poslanik sprejel to mislijo gotovo v sporazumu s švicarsko vlado.

Politične novice.

+ **Avdijence pri cesarju.** Cesar je 31. julija sprejel v posebnih avdijskih kabinetnih ravnanjih dr. vit. pl. Seidlerja, finančnega ministra barona pl. Wimmerja in ogrskega dvornega ministra grofa Zichyja.

+ **Ministrski predsednik pri cesarju.** Ministrski predsednik baron pl. Hussarek je bil 31. julija pri cesarju v avdienci. Predložil je v sankcijo v obeh zbornicah sklenjeni proračunski provizorij. Zakon je stopil s 1. avgustom v veljavo ter je s tem končano enomesečno ex lex stanje. Za Hussarekom je cesar sprejel poljedelskega ministra grofa Silva-Tarouca.

+ **Pogajanja za septembarsko zasedanje parlamenta.** Z Dunaja poročajo 31. julija: Ministrski predsednik baron pl. Hussarek bo že prihodnje dni uvedel pogajanja s strankami, da zagotovi nameravano zasedanje državnega zbora sredi septembra, ki naj reši davčne predloge. Vlada bo, kakor že naznanjeno, predložila nove davčne zakone. Pogajanja se utegnejo začeti že tekom tega tedna, in sicer bo ministrski predsednik pojutrišnjem sprejel Čehe.

+ **Hussarekove obljube.** Dunaj, dne 1. avgusta. Nemško-radikalni poslanec Teufel je priobčil včeraj odprto pismo na min. predsednika Hussareka, v katerem ga opominja, da je obljubil v četrtkovem posvetovanju z nemškimi radikali, da ustanovi tekom treh ali štirih dni obljubljeno okrožno sodišče v Trutnovu. Ker je ta rok potekel, opominja posl. Teufel min. predsednika na dano besedo. Današnja uradna »Wiener Zeitung« res priobčuje naredbo justičnega ministra, s katerim se ustanavlja v Trutnovu novo okrožno sodišče, sestoječe iz večih okrajnih sodišč, dveh sosednjih okrajnih sodišč. Naredba ne določa, kdaj začne novo ustanovljeno sodišče poslovati.

+ **Ministrom za ljudsko zdravje je imenovan minister dr. Horbaczewski.** Današnja »Wiener Ztg.« objavlja zakon, s katerim se povodom ustanovitve ministrstva za ljudsko zdravje izpreminjajo določbe o delokrogu posameznih ministrstev. Novi centralni urad začne v kratkem poslovati.

+ **Ministrski svet.** Dunaj, 31. julija. Danes opoldne se je vršil pod predsedstvom ministrskega predsednika Hussareka ministrski svet, katerega so se udeležili vsi člani kabineta.

+ **Nemški radikali izstopili iz nemško-nacionalne zveze.** Z Dunaja poročajo, da je načelnik nemškega centra poslanec baron Pantz 26. julija takoj po glasovanju o proračunskem provizoriju naznanil načelniku Zveze nemško-nacionalnih strank prof. Waldnerju, da nemški centrum izstopa iz zveze. Sedaj so v zvezi še naslednje skupine: Nemško-nacionalna stranka (načelnik dr. Sylvester, s 35 člani), nemška agrarna stranka (načelnik profesor Waldner, z 29 člani), nemško-radikalna zveza (načelnik Wolf, z 20 člani) in dva poslanca nemško-narodne socialistične delavske stranke, skupaj 86 poslancev. Izven zveze stoje štirje člani centrumove skupine, poslanci Hummer, Teufel, Redlich in dr. Heillinger in končno vsenemci dr. Jäger, Malik in Wüst.

+ **Ogrska poslanska zbornica je v seji 31. julija v tretjem branju sprejela predloge o davku na vojni dobiček avstrijsko-ogrsko banke, o melioracijskem posojilu ogrskega zemljiško-kreditnega zavoda in o davku na sol in premog.** Nato so začeli razpravo o vojaški preskrbi skupne armade, honveda in ogrske črne vojske ter njih družin.

+ **Ogrska magnatska zbornica je v seji 31. julija razpravljala o volilni reformi.** Tekom debate se je oglašil ministrski predsednik dr. Wekerle in rekel, da je želel obširnejše volilne reforme. Volilni zakon ne dela med narodnostmi nobene razlike, vendar pa se mora skrbeti za to, da se ogrski državni jezik splošno uveljavi in po vseh šolah uči. Nato so prešli v podrobno razpravo. Škof Balthasar je predlagal, naj se vlada pozove, da obdrži vprašanje o ženski volilni pravici na dnevnem redu in ob primernem času predloži zakonski načrt. Predlog so odklonili in nato sprejeli predlogo o volilni reformi tudi v podrobnostih.

+ **Proces v Marmaros-Szigetu.** Z Dunaja, 31. julija: V procesu proti poljskim legionarjem, ki se vrši v Marmaros-Szigetu, so raztegnili obtožbo na nadaljnjih 428 legijskih vojakov, ki so bili prešli h generalu Musnickemu in so jih kasneje ujele nemške čete. Na pobudo zagovornišтва si prizadeva Poljsko kolo, doseči za te obtožence posebno sodno postopanje.

+ **Nemške zvezne države proti Prusiji.** Bavarska zbornica je sprejela zakon o izvanrednem davku na premoženje, ne da bi čakala na tozadevni splošno-državni zakon. Značilen je bil pri tej priliki govor zastopnika bavarske vlade finančnega ministra Breuniga, ki je med splošno pozornostjo naglašal, da je bavarska vlada namenoma posegla po tem sredstvu, ker bi pomenila odstopitev teh virov dohodkov v splošno državne svrhe konec samostojnosti zveznih držav, ki bi na ta način postale prave ruske province. Minister je stopil tozadevno v stik tudi z drugimi nemškimi zveznimi državami, da tako zavaruje gospodarsko samostojnost teh držav. — Bavarska zbornica je sprejela predlog vlade v smislu izvajanja finančnega ministra soglasno.

+ **Nemčija za revizijo brest-litovskega mirovnega traktata.** »Az Est« poroča iz Helsingfors: Vesti, da se kadeti približujejo Nemčiji, so brez podlage. O tem tukaj nič ne vedo. Nasprotno pa prevladuje mnenje, da bodo prišli Nemci takoj boljše-vikom na pomoč z oboroženo silo, kakor hitro jih ti zato naprosijo. Istotako je Nemčija pripravljena revidirati brest-litovski mirovni traktat, da pomaga s tem boljše-viški vladi in prepreči načrte zahodnih vele-sil, ki hočejo ustvariti s pomočjo Čehoslovakov iz nezadovoljnih narodov Rusije novo fronto na vzhodu.

+ **Nemčija se demokratizira?** Iz Berlina poročajo 31. julija: Agentura Havas je neki zvedela iz Stockholma, da se na Nemškem pripravlja radikalna demokratizacija vladne metode, ki se bo napovedala s tem, da bo Scheidemann prevzel ministrski portfelj.

+ **Novi libonski nuncij msgr. Locatelli** ostane še nekaj časa v Belgiji, medtem bo vodil posle na libonski nunciaturi msgr. Aloisi-Masella.

+ **Dens Cochin v Vatikanu.** Iz Rima poročajo: Nedavno so v Vatikanu sprejeli bivšega francoskega ministra Denysa Cochina. To spravljajo na eni strani v zvezo z mirno poravnanim prigodkom med kardinalom-tajnikom Gasparijem in Denysom Cochinom. Na drugi strani pa hočejo vedeti, da gre za pripravo diplomatskih odnosov med Francijo in Vatikanom. Da dela Cochin v ta namen, je splošno znano; drugo je vprašanje, li dela na lastno roko ali po nalogu vlade.

+ **Vatikan in daljni vzhod.** Iz Rima poročajo, da bo za apostolskega nuncija v Pekingu imenovan monsignor Petrelli. To kaže, kako skrbno je papež izbral osebo, ki naj na Daljnem vzhodu zastopa stvar katoliške cerkve. Monsgr. Petrelli se je bil kot papežev odposlanec udeležil slavnosti v Tokiju, ko so kronali sedanjega japonskega mikada. Pri le-tem je vzbudil monsignor Petrelli toliko pozornosti, da je poslal mikado po svojem poslaniku v Bernu papežu Benediktu XV. lastnoročno pismo. Imenovanje monsignor Petrellija za apostolskega nuncija v Pekingu bo torej tudi v Tokiju ugodno vplivalo in doprineslo, da bo tudi Japonska sledila zgledu Kitajske in imenovala svojega zastopnika pri Sv. stolici.

+ **Prihodnji vojni svet alijarancev** se snide v Parizu tekoči teden. Topot bosta prvič zastopani tudi Brazilija in nova sibirsk vlada.

+ **Turinski proces.** Po daljših razpravah v turinskem procesu radi znane lanske vstaje so imeli državni pravdnik in zagovorniki svoje končne govore. Državni pravdnik je predlagal za obtožence, med njimi sta glavni urednik lista »Avanti« Serrati in organizator Barberis, ječo od 3 do 6 let. Za sedem obtožencev, med njimi voditelj železničarjev Ercole, je predlagal oprostitev.

Rudarstvo v Bosni in Hercegovini.

Poročali smo že, da se je bosenska vlada dogovarjala za mažarskimi kapitalisti o prodaji vseh bosenskih rudnikov in rud. Uspeh teh dogovorov ni znan. Da se vidi, koliko bogastvo leži v rudah Bosne in Hercegovine, prinašamo statistiko same rudarske uprave. Razume se, da so ti podatki še izpred vojske. Rudarstvo Bosne in Hercegovine upravlja pridobitni odsek bos.-herc. vlade, kateremu je pridružen poseben odsek, imenovan »rudarski odsek« (Montandepartement). Sama politična rudarska uprava pa je v rokah skupnega ministra za Bosno in Hercegovino na Dunaju.

V čisto državnih rokah je šest premogokopov in sicer:

1. Premogokop v Kaknju, ki leži ob železniški progi Brod-Gruž, proizvaja letno okoli milijon metrskih stotov premoga. Debelost plasti premoga znaša 5—6 me-

trov. Zaposlenih je 600 delavcev in 25 uradnikov in poduradnikov.

2. Premogokop v Banjaluki, ki je še nov, proizvaja letno okoli 150.000 metrskih stotov premoga. Debelost plasti premoga znaša 6 do 8 in pol metra.

3. Premogokop v Brezi pri Visokem je odprt šele l. 1907 in proizvaja letno 500.000 metrskih stotov premoga. Debelost plasti premoga znaša okoli 5 metrov. Zaposlenih je 600 delavcev in 14 uradnikov in poduradnikov. Rudnik se hitro razvija zaradi ugodne lege in ker leži premog blizu zemeljskega površja.

4. Premogokop v Zenici proizvaja letno okoli 800.000 metrskih stotov premoga; ima tri debele plasti premoga v debelosti 17 metrov. Zaposlenih je 700 delavcev in 24 uradnikov in poduradnikov.

5. in 6. Najstarejši od vseh premogokopov je premogokop v Kreki pri Tuzli, ki proizvaja letno okoli milijon metrskih stotov premoga. Ima dve različni plasti premoga, od katerih je ena debela 17 in pol metra, druga pa 8 in pol metra. Njemu pripada premogokop pri Bijeljini, ki proizvaja 13.000 metrskih stotov premoga; zaposlenih je v obeh rudnikih 760 delavcev.

Rudnika soli sta v Kreki in Siminhanu pri Tuzli, ki dajeta letno 120.000 metrskih stotov soli in sta državna last.

Največje rudarsko zasebno podjetje je rudokop železa in talilnica železa v Varešu in Industrijsko železno društvo v Zenici. Rudokop in talilnica v Varešu proizvaja letno okoli milijon metrskih stotov železne rude, a razen tega še 300 tisoč metrskih stotov surovega in 400 tisoč metrskih stotov litega železa. Ruda ima 30 do 50 odstotkov železa in se smatra za najboljšo v monarhiji. Industrijsko železno društvo v Zenici proizvaja letno 150.000 metrskih stotov jekla in litega železa. Gornjeogrsko rudarsko in talilno društvo v Fojnici, katerega uprava se nahaja v Budimpešti, proizvaja letno okoli 75.000 metrskih stotov žveplenega peska, ki vsebuje gotov odstotek zlata. Bosensko delniško društvo za industrijo premoga »Una«, katerega uprava se nahaja v Zagrebu, ima rudokope v okraju Bos. Novi, ki dajejo letno okoli 900.000 metrskih stotov premoga. Delniško društvo za industrijo magnezita v Zepču je rokah mažarskega kapitala in proizvaja letno 3000 metrskih stotov magnezita. Rudarska zadruga »Bosnia«, katere uprava je v državnih rokah, ima več rudnikov manganske rude, ki dajejo letno okoli 35.000 metrskih stotov čiste manganske rude, nadalje rudnik bakra, živega srebra, kroma in svinca. Tekom vojne je pričela kopati vojaška uprava železno rudo v Ljubiji, okraj Prijedor. Ta rudnik daje dnevno okoli 1000 ton rude, ki vsebuje 60 odstotkov železa; dela 3000 ljudi. Razen imenovanih podjetij je še veliko manjših, ki so manjše vrednosti in le za lokalno uporabo. — To je kratek pregled vseh državnih in zasebnih rudarskih podjetij v Bosni in Hercegovini. Da pa leži v bosenskih in hercegovskih planinah neizmerno bogastvo rud, ki je nedotaknjeno in ki se zaradi slabih železniških zvez ne more kopati, je brez vsakega dvoma. Zato se prav nič ne čudimo mažarskim kapitalistom, da so obrnili vso svojo pozornost na te neizčrpne zaklade, ki se na mnogih krajih po mišljenju strokovnjakov ne bodo mogli izčrpati niti tekom tisoč let intenzivnega dela.

Dnevne novice.

— **Odlikovan je bil** tretjič na tirolskem bojišču Benjamin Lenassi. Prejel je bronasto hrabrostno svetinjo in Karlov četni križec.

— **Padel je 21. junija ob Piavi** Anton Kavčič iz Zagorja na Krasu.

— **Zvišanje železniških tarifov.** Z Dunaja poročajo, da se bodo na državnih železnih tarifih zvišali s 1. septembrom.

— **Ob začetku petega vojnega leta** je izdal nemški cesar dva obširna oklica: na nemško ljudstvo ter na armado in mornarico.

— **Iz ruskega ujetništva.** Enoletni prostovoljec Jožef Stemberger se je vrnil iz ruskega ujetništva kot invalid in naznanja, da je bil s sledečimi slovenskimi prostovoljci skupaj v ruskem ujetništvu: Leopold Rihar, abiturijent, Ljubljana, Linhartova ulica št. 30; Franc Detela, jurist, Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 93; Kurnik, učitelj, Ljubljana; Josip Judnič, gimnazijec, Toplice pri Novem mestu; Ivan Torkar, učitelj, Bohinjska Bistrica; Stan-ko Štolfa, učitelj, Sežana 17; Davorin Blažon, abiturijent, Gorica, via Trigemina št. 18, Gorica. — Nadalje je bil še s sledečimi vojniki: Janez Zurga, posestnik, Toplice; Florijan Smeh, vas Topole, pošta Rogaska Slatina, Štajersko; Mezan Ludovik, vas Kamnipotok št. 8, p. Trebnje; Jan-žekovič Alojzij, vas Radovica, pošta Metlika. — Kdor hoče kaj natančnejšega zvedeti, naj se obrne na Jožefa Stemberger z Goč, pošta Vipava.

— **Deželna poslovalnica za oblačila** naznanja, da se je pričelo z razpisilanjem izkaznic A za ljudsko blago. Strankam, ki so se osebno zglasile, se izkaznice dostavijo na dom, skupnim pisanim prijavam posameznih uradov se izkaznice dostavijo poverjeniku dotičnega urada. Vsed tega se občinstvo prosi, da ne hodi nadlegovat z vprašanji deželne poslovalnice oziroma presojevalnice za izdajanje izkaznic, temveč naj vsakdo počaka, da se mu izkaznica osebno dostavi. Pripominja se, da se pri ogromni množini prosilcev vsled nezadostne zaloge blaga pri prvi razdelitvi ni moglo ustreči vsem in v polnem obsegu. Vsi, ki izkaznice sedaj ne dobe, jo dobe pri eni prihodnjih razdelitev ljudskega blaga, ki se bodo vršile sukcesivno na dobo vsakih 3 mesecev.

— **Dve začasni službi** cestnih mojstrov sta razpisani. Prošnje je vložiti do 30. avgusta 1918 pri c. kr. deželni vladi. Natančnejša pojasnila so razvidna na razglasu, ki je nabit na mestni deski.

— **Deček je zašel** v Tomačevo pod Ljubljano, kjer se nahaja že več dni. Stár je štiri do pet let. O sebi ne ve povedati drugega, kakor da mu je ime Tonček, materi pa Urška, oče je v vojski. Ima še dva brata, Binček in Francelj po imenu. Imajo baje tudi nekaj koz. Kdor ga pogreša, naj se zgasi v gostilni pri Kovaču poleg cerkve v Tomačevem.

— **Pomožni akciji J. S. Z.** za stradanje delavstva so darovali: Dr. Ivo Subelj, Kamnik, 500 K; Feliks Funtek, Sinkovturn, 4 K; Elka in Sonja Kemperle, Hudajužna, 56 K; Ign. Leban, župnik, Batuje, 10 K.

— **Preskrba invalidov pri nas in na Nemškem.** V Avstriji veljajo še vedno stare invalidske rente po 6 K mesečno in 2 K za vsak šaržni čin. Doklada za rane znaša večinoma 16 K in kdor te ne dobi, ima 16 K osebne doklade. Zakon z dne 1. apr. velja samo za »potrebne«, t. j. za take, ki brez tega ne bi mogli živeti. Mnogo invalidov, ki zopet delajo, nima torej ničesar od tega zakona. S pokojnino vred dobivajo pri nas invalidi v razmerju z delozmožnostjo posameznika v malih krajih 30 do 48 K, na Dunaju pa 30 do 60 K mesečno; samo za vsako delo popolnoma nezmožni dobe po 72, na Dunaju 90 K mesečno. Na Nemškem je dobival doslej za delo nezmožen invalid po 56 K 80 vin. in 18 K vojne doklade. Doklade za rane znašajo 32 K 40 vin. do 64 K 80 vin. Sedaj so uvedli na Pruskem doklade pokojnini, ki so jih deležni invalidi, ki so izgubili 50% delozmožnosti. Te doklade znašajo v razmerju delozmožnosti posameznega invalida 12 do 43 K mesečno. Vojak, ki je v vojski izgubil 100% svoje delozmožnosti, dobi torej na Nemškem 118 K, v Avstriji pa 48 do 60 K mesečno, z doklado za rane pri nas 71 do 83 K, na Nemškem 182 K. Šarži dobe še več. Vrh vsega treba pomisliti, koliko večjo vrednost ima denar na Nemškem, nego pri nas.

— **Hrvatska navtična šola v Malem Lošnju.** Iz Lošinja poročajo, da je dobilo ravnateljstvo tamošnje navtične šole, ki je bila doslej italijanska, uradno sporočilo, da bodo na tem zavodu tudi hrvatske paralelke, in sicer se v šolskem letu 1918-19 otvori prvi razred. V Malem Lošnju je dovolj lepih stanovanj za dijake in letos ustanove tudi dijaško kuhinjo. Hrvatski listi opozarjajo Slovence, naj se kolikor mogoče v velikem številu vpišejo na to navtično šolo.

— **Za zvišanje remuneracij za nadure na srednjih šolah.** V poletnem zasedanju zbornice je vložil češki poslanec prof. dr. Lukavsky predlog, naj se zviša remuneracija za nadure srednješolskim učiteljem. Učna obveznost znaša sedaj po 17 tedenskih ur pri filologiji, po 20 pri realistih, po 24 pri manualnih strokah (risanje, lepopisje, telovadba). Nadure se plačujejo po 120, 100 in 80 K za tedensko naduro pri vseh izprašanih učiteljih brez ozira na starost. Če odštejemo počitnice in praznike, pride tedenska nadura na 2 do 3 K, s čimur je seveda plačano tudi popraviljanje zvezkov. Ta plača je nižja kot jo dobi dandanes n. pr. delavec v tovarni za stroje ali stavec v tiskarni, (stavec v tiskarni dobi za naduro od 1.20 K do 1.80 K, ne pa 2—3 K, ko si misli g. poslanec, opomba stavca), da o plači prostih izobraženih poklicev (inženirjev, zdravnikov, advokatov) niti ne govorimo. Jasno je tudi, da je profesor za delo v svojih rednih tedenskih urah plačan nepzmerno bolje kot za delo v naturah. Poslanec predlaga, naj se za deva uredi na enega izmed sledečih načinov. Profesorjeva letna plača naj se deli s 17, 20 oziroma 24 in naj se za naduro plača enako kot v višjih činovnih razredih plačano bolje kot n. pr. pri začetnikih. Če se pa vladi zdi ta način iz kateregakoli razloga neprimeren, naj se vpelje enotna odškodnina 240 K za nadure pri profesorjih in 180 K pri supletnih brez ozira na stroko. — Mi bi pripomnili samo to, da je višja odškodnina za predmete, ki so združeni s popraviljanjem zvezkov, zelo utemeljena.

— **Oblacila v Nemčiji.** Državni komisar za oblačila v Nemčiji je izjavil, da je

vsled napredovanja industrije nadomestnega sukna vprašanje obleke v Nemčiji rešeno in da bodo še letos pričeli s prodajo nadomestnega sukna.

— **Pretep med Hrvatimi in mažarskimi častniki v Zagrebu.** V noči 29. julija je prišlo v Zagrebu na Jelačićevem trgu do pretepa. Iz kavarne je šla skupina mažarskih častnikov v popolni vojni opremi s čeladami na glavi. Do pretepa je prišlo zaradi tega, ker je policija prepovedala Hrvatoma peti hrvatske pesmi, dočim so mažarski častniki lahko peli mažarske pesmi. Iz skupine častnikov je padlo več strelcev in sta bila en civilist in en vojak patrolje, ki je nastopil, da napravi mir, ranjena.

— **Kubelik ogrski graščak.** Iz Budimpešte poročajo: Kubelik je kupil na Gornjem Ogrskem posestvo Bicefal za 11 milijonov kron. Posestvo je bilo nekdanj lasti princa Otona Windischgraua.

— **Zvišanje poštnih in telefonskih pristojbin.** Z Dunaja poročajo, da bo v kratkem objavljena odločba, da se polagoma izpopolnijo telefonske črte; istočasno bodo pomnožili telefonske aparate. Obenem se bodo zvišale poštnine in telefonske pristojbine.

— **Premoženje so zaplenili 1. 1896.** v Gorici rojenemu in tja pristojnemu gimnazijcu Jožefu Bramo, dalje 1. 1873. v Gorici rojenemu in tja pristojnemu bivšemu municipalnemu uradniku Mariju de Bassa pl. Scherosberg in Hieronimu de Montegnaco, rojenemu 1. 1890. v St. Petru ob Soči, bivšemu gospodarskemu uradniku v Ronkih, tačas odsotnemu, ker so osumljeni zločina proti vojni moči države; premoženje so zaplenili tudi 21 letnemu Štefanu Dalloore iz Dubrovnika, črnovojniškemu enoletnemu prostovoljcu strelskega polka št. 37 in Mihaelu Škrabalo iz Janjine, desetniku 37. strelskega polka, ker sta osumljena ubega k sovražniku.

— **Nesreča na železnici.** Iz Berlina poročajo: Na progi Jantoch in Gurhov je 30. t. m. dopoldne ob pol 10. uri skočil s tira vlak D Schneidemühl—Berlin. Lokomotiva je vrgla s tira štiri vozove tovarnega vlaka, ki je vozil istočasno na sosednjem tiru. Oba vlaka sta pričela goriti. Od vlaka D so zgoreli štirje, od tovarnega vlaka trije vozovi. Doslej ugotovljeno število mrtvih znaša približno 40, težko ranjenih 19, lahko ranjena 2.

— **Darovalcem.** Cenjene darovalce naprošamo, naj kolikor to mogoče, pošiljajo darove naravnost na pristojno mesto in ne na uredništvo.

Ljubljanske novice.

Ij Šentpetersko prosvetno društvo v Ljubljani priredi v nedeljo dne 4. avgusta ločno ob 7. uri zvečer na vrtu hotela »Union« III. družabni večer. Sodelujeta društveni mešani pevski zbor ter društveni orkester. Prosta zabava, šaljiva pošta. Vstopnina za osebo 2 K. Vstopnice se dobe v predprodaji pri gđ. Strahovi, Sv. Petra cesta 77, in v prodajalnah I. del. konzumnega društva v Zvezdi in na Zaloški cesti 15. V slučaju neugodnega mrzlega vremena se vrši prireditve ob isti uri v veliki dvorani. Čisti dobiček je namenjen Vincencijevi in Elizabetni konferenci.

Ij Pohvalno priznanje je izreklo arnadmno poveljstvo revidentu južne železnice Karlu Mandeljcu in pristavu Francu Škofu v Ljubljani.

Ij Člani in članice društva vpokojenega učiteljstva, stanujoči v Ljubljani, se vabijo na sestanek in posvetovanje, ki bo v petek, dne 2. avgusta ob četrti uri popoldne v telovadnici II. mestne šole na Čojzovi cesti. Za kako morebitno dobavo naj prinese vsakdo s seboj nekaj drobiža. — Odbor.

Ij Sprememba posesti. Popovičev posestvo na Dolenjski cesti je kupil trgovec Franc Iglič. Preuredil jih bo v tovarniške tamente.

Ij Zasega sena. Glasom razpisa c. kr. železne vlade za Kranjsko v Ljubljani z dne 19. junija 1918, št. 18.383, mora mestna občina ljubljanska k pokritju deželnega kontingenta prispevati z 4000 stoti sena in 300 stoti slame. Ker so ta krmila zasejena, ne sme noben posestnik seno in slamo brez dovoljenja mesine občine izvažati (Š 15. zak. z dne 3. junija 1918, drž. zak. št. 192). Ker se bo sedaj pričela košnja plave, se posestniki, ki stanujejo izven mestne občine, imajo pa svoje travnike v mestnem pomerju, v lastnem interesu povzljajo, da si pri mestnem magistratu prekrbe transportno dovoljenje.

Štajerske novice.

š Bralno društvo v Letušu (Sav. Dolina) obhaja 11. avgusta t. l. dvajsetletnico svojega obstanka in priredi ta dan društveno slavnost; na dnevnem redu je poleg drugega slavnostni govor in igra »Rdečaski«. Ker je čisti dobiček namenjen v loblodelne namene, vabi k obilni udeležbi odbor.

Primorske novice.

p Za častnega občana je imenovala Sežana generalnega majorja Triebe za službo, ki si jih je pridobil z zgradbo velikega kraškega vodovoda.

p Toča na Goriškem. Toča je padla v nedeljo na Cerkljanskem in napravila znatno škodo.

p Premestitev okrožnega sodišča iz Rovinja v Pulj. Okrožno sodišče iz Rovinja je bilo premeščeno v Pulj glasom odloka justičnega ministrstva, ki je bil včeraj izdan. Poslovati prične s 26. septembrom.

p Ravnateljstvo c. kr. ženskega učiteljskega goriškega se preseli s 1. avgustom t. l. zopet v Gorico, kjer bo uradovalo in sprejemalo stranke vsak dan od 9. do 12. ure dopoldne. Pisarna se nahaja v zavodu, Vrtna ulica št. 6, I. nadstropje.

p Prevoz lastnega pridelka žita in krompirja iz Kranjskega na Goriško. Maršikatera begunska družina je imela v najemu njivo na Kranjskem in želi sedaj prepeljati pridelano žito ali krompir na Goriško. Potrebna transportna dovolila daje ljubljanska podružnica Zavoda za promet z žitom. V to svrhu je treba predložiti potrdilo onega okrajnega glavarstva, odkoder želi kdo izpeljati svoj pridelek. Na potrdilu mora biti navedeno: 1. da je prosilec v resnici imel njivo v najemu in od koga; 2. s čem je imel posejano njivo; 3. koliko je posejal oziroma koliko pridelal.

Prosveta.

pr Natečaj za hrvatsko dramo in opero. Kraljevo deželno gledališče v Zagrebu je razpisalo v proslavo 25 letnice otvoritve novega hrvatskega gledališča v Zagrebu (dne 14. oktobra 1920) dva natečaja in sicer: enega za dobro izvirno dramo v znesku 5000 K in enega za dobro izvirno opero v znesku 10.000 K.

Narodna obramba.

* »Slovenske Straže« so se spominjale: Podružnica »Slov. Straže« v Ligojnih pri Vrhniku (narodni davek) 12 K; J. Pavlin, katehet, št. Vid nad Ljubljano, 20 K; Podružnica »Slov. Straže« št. Rupert pri Velikovu (dar g. A. Riepl pod. Plešar) 20 K; Jožef Kodrič, kaplan, Šmartin p. Slov. Gradec, zbirka, 30 K; Anton Modic, c. kr. ces. strelci, vojna pošta 608, 17 K; Franjo Sinko, župnik, Sv. Martin na Pohorju, 50 K; po g. Milošu Ferk, bogoslovcu, Slov. Gradec, nabrano po č. g. provizorju na novi maši č. g. Al. Kuhar v Kotljah, Kor., 102 K. — Posnemajte!

* **Potreba narodne obrambe.** Naš slovenski narod stoji danes nekako na meji med staro in novo dobo svojega političnega življenja. Na eni strani doba suženjstva, odvisnosti in skrajnega brezobzirnega zapostavljanja od strani naših tlačiteljev, na drugi strani pa nam že svetli s svojimi prvimi upapolnimi žarki doba našega vstajenja, ki ga kliče v deželo edino odrešilna in od vsepovsod zahtevana samoodločba kot ideja, ki so jo zarisali na svojo demokratski prapor vsi ponižani in razžaljeni. Teža se zavedamo, vemo pa tudi, da nas mora dobiti nova doba pripravljena, da bomo sposobni sprejeti naše zahteve in potrebno odporno silo, ki jo bo zahtevala od nas nova doba. Naša dolžnost je, da storimo kolikor nam je mogoče storiti. Ideja naša je več ali manj v razvojnem stanju in ves politični ustroj je danes tak, da svoje države ne smemo pričakovati kar čez noč. Da jo dosežemo, o tem smo prepričani, kajti kdo bi mogel preslišati glas milijonov našega troimenega naroda, ki kliče po življenju, po svobodi? Pravičen je ta glas in iz njega govori resnična prepričana življenjska zahteva; in naroda, ki se zaveda, da živi in ve, da je njegovo življenje možno edino le v njegovi svobodi, takega naroda ni mogoče zadušiti, pa naj pade nanj cela država bajonetov. Ideja slovenskega naroda je prišla naše dni do razmaha vseh svojih sil in doslej skritih lastnosti in energij. Naša dolžnost je, da to vzbujeno zavest tudi ohranimo, ne le zase, — saj smo prepričani, saj smo prisegli, da je ne izgubimo, temveč tudi za naše potomstvo, za one, ki bodo za nami prešli že započeto delo. Ni se nam bati, da bi mladina v naših narodnih središčih opustila najsvetejšo idejo, ki polni ves jugoslovanski svet, pobrigajmo pa se, da posvetimo pred vsem ž njo tudi v duše one naše uboge mladine, ki života in umira na naših mejah. Da bodo tudi naše meje vedle v času vstajenja, kam naj obrnejo svoje poglede, kje je njih bodočnost. Ker je slovenski del našega naroda majhen, moramo zbrati v boj vse naše sile v središču, kakor tudi na mejah. — Rojaki, rojakinje! Naši obmejni Slovenci so brez slovenskih šol, brez domačih učiteljev! Rešimo potaplajoče brate v morju tujevaru, varujmo našo obmejno mladino sovražnih rok, ki vidno in nevidno segajo po naši krvi! — V ta namen smo ustanovili narodno obrambno društvo. Iz zneskov, ki jih

darujemo zanje, bodo rastle domača svetlišča prosvete in izobrazbe, bo cvetel narodni čut, te bo dvigala jugoslovanska zavest in se postavljala mogočen zid naše bodoče države. »Slovenska Straža« nas kliče, Slovenci in Slovenke: Navdušeni ste za Jugoslavijo, podprite svojo idejo po svojih močeh, da si jo čimprej priborite! Iz središča naj gredo pogledi na mejo k trpečim obmejnim bratom! Ako smo bili toliko zavedni, da smo ustanovili »Slovensko Stražo«, bodimo še toliko zavedni, da jo podpiramo po svojih močeh in izpolnimo njen namen. — Zato pa, javni lokali, na dan z nabiralniki »Slovenske Straže«, da spominjate narod vedno in povsod na njegovo dolžnost. — Narod, ti pa spoznaj veliko potrebo — in daruj!

Gospodarske novice.

g Nadomestki za kavo. Že davnim narodom je bila znana pijača iz žganega ali opaljenega žita, ki so jo imenovali palento. Taka pijača jim je bila tudi zdravilo za grižo in klanje. Šele sredi šestnajstega stoletja se je jelo širiti znanje o arabski »kahoi« po Evropi in v teku let je izpodrinila turška kava pijačo kuhano iz žita in drugih sadežev. Za prekmorski sadež so šli milijoni iz dežele. Vsled vojne je zaprt uvoz kave in prisiljeni smo, da si pomagamo s sadeži ljube rodne zemlje. In odprle so se nam oči! — Vidimo, da imamo celo izbiro rastlin in korenin, iz katerih si zvarimo okusno pijačo. Za kavo so žgali nekdanj in žgo tudi sedaj: grozdne in sadne peske, peso, korenje, pastinako, peteršiljeve korenine, zeleno, repo, krompir, ocepine in krompirjeve olupke, bučine peske, ošipkino seme, drenuljeve in drenove koščice, lakotino seme, bezgovo in dobrovitično seme, česuljkovo seme, mandlje, suhe hruške, jabolka, jabolčne olupke, lupine, fižol, grah, peček, lečo, koruzo, koruzni zdrob, bob, oves, pšenico, rž, ječmen, riž, ajdo, želod, kostanj, žlahtni kostanj, smokve, robidične peske, solnčnično seme.

Kar je od sočivja, je treba opariti dva ali trikrat, da vzame voda grenkobo, potem se odcedi in posuši. Suho žgi, da bo lepo rjavkasto. Žgati je treba vsako stvar posebej. — Kar je od žita, preberi in namakaj dva dni v čisti vodi. Večina gospodinje žge ječmen, ne da bi ga poprej oprala, ako poskusi enkrat in vidi, kako umazana voda prihaja od ječmena, potem ga ne bo žgala več, ne da bi ga izprala. — Jako okusno kavo dobiš, če zmešaš grah in ječmen. Za črno kavo vzemi bob, ošipke, kostanj. Bob in ošipke imajo v sebi vanilji podoben vonj, ki se pa razprosti šele, kadar se razstopi sladkor v pijači. Kostanjeva kava ne odpove v ničem pravi, še bolj segreje in okrepi, ker pa napenja nekoliko, je treba kuhati v vodi za kavo par jancevih zrn. Za bob in kostanj je treba malo več vode kakor za pravo črno kavo, ker popijeta dosti vode, tudi stati ne sme taka kava dolgo, z goščo kar popije vse. Kostanj za kavo je treba jeseni olupiti, razrezati bolj na drobno in posušiti. Žge se lahko sproti pa tudi žgan stoji lahko. (Paziti je treba, da se ne zarede molji v nežganem.) Želod je treba opariti, posušiti in razrezati. Kdor je bolj zakrknjen vrste, ne sme piti same želodove kave, primesti mu je treba žitne ali smokvine. Smokve in hruške razreži in posuši, sežgi in rabi za sladilo primes k druga mešanici. Krompirjeva kava pride v poštev, kadar ni nobene druge. Kuhan krompir olupi in razreži, posuši dobro, sežgi in stolci ali semlej. Popir ali lese ali pekača, kjer se suši za kavo namenjeni sadež, morajo biti jako čisti. Sopare in slabega vonja ne sme biti v bližini. Sušiti se mora hitro, ne da bi preje poklilo in še poplesnilo, pri sušenju mora biti na tenko razprostrto. Najhitreje se suši v peči za kruhom, v pečici, na štedilniku, na zapečju. Žge se lahko med kuhanjem kosila v pečici ali v ponvi nad žrjavico. Treba je pa paziti, da se žge enakomerno in izbirati, kar je zažganega, sicer dobi kava slab okus in ravno pri teh nadomestilih je treba zelo paziti. Kakor za turško kavo tako se tudi za tako se sme jemati posode, v kateri se je kuhalo kaj mastnega, kar je za kavo, je samo za njo.

Dobre so res te kave in tudi po vojni bomo prihranili denar za domači trg — resnica pa je, da nimajo vsi ti nadomestki onega finega duha, ki je lasten turški kavi in ki ga pogreša žensko srce.

g Kdo omogoča vojnim oderuhom uvažanje predmetov razkošja. Generalni tajnik avstro-ogrške banke Friderik pl. Schmied se je napram nekemu uradniku izjavil zelo zanimivo o vprašanju valute in deviz. Interesirani krogi na Dunaju trde, da daje budimpeštanska centrala interesentom lažje na razpolago inozemsko valuto, nego dunajska centrala. Dočim avstrijska devizna centrala že dolgo ne dovoljuje uvoza predmetov razkošja, je ogrska devizna centrala pred kratkim dovolila uvoz smokve, lesnikov in rozin iz Bolgarije in Turčije. To blago so potem ogrski trgovci prodali z velikim dobičkom, deloma s 100% v Avstrijo. Kurz deviz na

Sofijo in Carigrad je vsled tega seveda poskočil. No, na Ogrskem se pritožujejo popolnoma slično o avstrijski devizni centrali. Pravijo, da je avstrijska centrala dovolila neupravičeno, da se je uvozilo mnogo industrijskih izdelkov, ki so se potem prodali za mnogo višje cene na Ogrsko. Poslabšanje vrednosti naše krone napram nemški marki in bolgarskemu levu je res kriva le okolnost, da se je povečal uvoz na škodo izvoza. Tako so dnevi, ko se zahteva od avstro-ogrške banke pet do šest milijonov kron samo za nakup tobaka v Bolgariji. No, resnica je pa ta, da oni, ki ima denar, dobi vzlic in vkljub deviznim centralam še vedno vsega iz inozemstva. Naravna posledica tega pa je še večje poslabšanje valute in večja draginja.

Ženski vestnik.

ž Centralna posvetovalnica za ženske poklice na Dunaju je prvo leto, t. j. lani rešila 550 slučajev (v prvi polovici tek. l. pa že 400). Izmed deklet, ki so se oglasili za svet, je 65 dovršilo samo ljudsko šolo, 61 en do dva razreda meščanske šole, 264 pa celo meščansko šolo; razen tega je bilo 42 licejk in 26 absolutenk osemrazredne srednje šole. Zanimivo je, da srednješolske maturantnje žele skoraj vse nasveta le o tem: kako bi se mogle hitro in temeljito izobraziti v poljedelski stroki. Tok se je obrnil iz mest na deželo. Poljedelsko izobražena dekleta morejo postati upraviteljice na veleposestvih, državne, deželne in zasebne gospodarske uradnice ali poljedelske učiteljice. V vseh slučajih se obeta boljša in lepša bodočnost nego v suhoparnem pisarniškem delu. — Dekleta z nižjo izobrazbo pa gredo večinoma v trgovino. — V posvetovalnico pride mnogo takih, ki so si poklic že izvolile in žele zvedeti le najboljšo pot do njega. Druge pa pridejo še čisto neodločene in sploh ne vedo ni kod ni kam. Te da posvetovalnica najprej zdravniško preiskati (vid, sluh, pljuča in srce) in s posebno psihološko preiskavo ugotoviti tudi duševne zmožnosti (prisotnost duha, hitro pojmovanje in sklepanje). Kjer pride v poštev umetna obrt, se dekle preizkusi v risanju. Splošno daje posvetovalnica prednost obrtnim poklicem, katerih krog skuša žensktvo čimdalje bolj razširiti. Dosegla je, da so se mojstri raznih obrti (brončarji, graverji, zlatarji, vrtnarji, obvezarji itd.) na svojem shodu izrekli za to, da bodo sprejemali poslednje dekleta v red, pravičen uk in ne samo kot pomožne delavne moči.

Razne novice.

r Smrt potom roparic. Indijska vlada izdaja vsako leto statistiko o številu od roparic in kač usmrčenih prebivalcev. Po tej statistiki znaša skupno število od roparic usmrčenih ljudi 2278. Največ žrtve je zahteval tiger, namreč 1118 oseb, vse druge pa so bile žrtve slonov, medvedov, volkov, leopardov, hijen, divjih svinj, krokodilov in aligatorjev. Za pikom kač je umrlo 23.640 ljudi. V letu 1916 so usmrtili: 1399 tigrov, 6013 leopardov, 2715 medvedov, 2579 volkov in veliko število kač.

r Jurij Delenk. Svetovna vojska je vzela Lužiškim Srbom njih najboljše narodne moči. Od mlajših pisateljev sta padla Fr. Kral in Jan Rječka, a zdaj je prišlo tretje žalostno poročilo, da je v bitki pri Armentieresu padel prvobornik Lužiških Srbov Jurij Delenk. V njem je preminul Lužiškim Srbom mlad, temperamenten duhovnik, ki je v mnogem oziru spominjal na nepozabnega Miklavža Andrickega. Vseposvoda se je odlikoval s svojim domoljubnim čutom in z neustrašenim pogumom. Rojen je bil 22. aprila 1882. v Vutolčicah in je študiral v Prahi. V mašnika je bil posvečen 5. septembra 1905. l., na kar je odšel za kaplana v Žitavo (kjer je tri leta po tem umrl Andricki). Tu je s svojimi češkimi pridigami »zbudil pozornost svojih cerkvenih predstojnikov«, kakor piše v njegovem nekrologu »Katholski Posol«. Že čez leto dni je odšel na »ukaz od višje strani« študirat matematiko in fiziko v Lipsko, ali preden je doštudiral je bil l. 1910. poklican za kaplana v Peren. Naslednje leto je prišel v srbskega kaplana v Budišin, kjer je stopil v uredništvo »Katholskega Posla«, katerega je povzdignil na visoko stopnjo. Rajni je bil izredno spreten in navdušen žurnalist in publicist, imajoč pred seboj za zgled delavnosti Miklavža Andrickega. Tudi njegovo slovansko navdušenje je bilo kakor bi ga bil podedoval od svojega vzornika. L. 1911. se je udeležil belgrajskega shoda slovanskih častnikarjev, kar je zbudilo velik vihar v nestrpni nemški žurnalistiki. Neustrašeno in junaško se je potegnil za pravice svojega naroda ter izjavil urbi et orbi: »Mi si naše srbske zadeve sami uredimo«. S svojim narodnim delovanjem si je postavil Jurij Delenk lep spomenik in povestnici zatiranega srbskega naroda.

r Ameriški novinarski kralj. Pred kratkim je umrl ameriški novinarski kralj

Gordon Bennett. Njegovo življenje je zanimivo ne le vsled tega, ker je bil mož, o katerem se je največ govorilo, temveč tudi vsled dejstva, da je marljivost karaktrirala vse njegovo življenje. Ustanovil je znane Gordon-Bennettove avtomobilne nagrade pri dirkah, ki so posebno pripomogle do avtomobilskega prometa, organiziral je znanstveno potovanje po svetu, z eno besedo: ime Gordona Bennetta je bilo znano v vseh delih sveta. Njegovo zasebno življenje je živa slika ameriškega novinarskega velepodjetnika, ki omamlja svet in se ne straši niti pravih ameriških reklamnih kurioznosti. Ko je bil približno 30 do 40 let star, je podedoval znano novinarsko velepodjetje »New York Herald« in je postal čez noč milijonar. Bil je že dalje časa zaročen, vendar se ni oženi, ki je podedovala milijone. Ali ni se je mogel otrestiti, zakaj ameriške sodne oblasti ne razumejo v takih zadevah nobene šale. Ženin, ki zapusti svojo nevesto, je primoran odšteti zapuščeni veliko vsoto, kar bi pri milijonskem premoženju Bennettov tvorilo velik delež. Bennett pa je ljubil bolj dolarje nego nevesto, in zato se je obnašal proti njej tako, da je bila nevesta primorana, pokazati mu vrata. Njen brat je v sosedni sobi slišal Bennettovo surovost. Ni si mogel kaj, da ne bi novinarskega kralja na trgu pred množico ljudi opraskal. Ko je Bennett vstal in si očedil zaprašeno obleko, mu je zagrozil napadalec: Zdaj pa pojdem v vse newyorške redakcije in povem, kaj se je zgodilo. Bennett si je mislil, da si bo tekme temeljito ohladil svoj srd nad osvojenim izdajateljem »Herald« in je uvidel, da je najboljša, da ga prehiti s tem, da sam sporoči, kako je bil na javnem prostoru napaden in opraskan. Hitel je v uredništvo, napisal poročilo in prihodnjega dne je prinesel »Herald« pod napisom, ki je bil tiskan s tricentimeterskimi črkami: »James Gordon Bennett opraskan na Broadwayu«. To poročilo je prinesel »Herald« na prvi strani. In dovtipni novinar je imel smejalce na svoji strani. Novorjčan pa so govorili, da mož, ki ne varuje samega sebe, samo da bi zadovoljil glad po novicah, je v istini pravi časnikar in njegov časopis točen in vreden, da ga čitajo. Odlična novojorska gospoda pa niso hoteli odpraviti prav nič slišati o opraskanem Bennettu. Zato je ostavil veliki časnikarski veljak Ameriko in se preselil v Pariz. Njegovi prijatelji so mislili, da ne bo v Evropi mogel urejevati svojega lista, niti ne opravljati svoje dedščine. Bennett pa se jim je posmehoval v obraz. Tudi ko so prišli dobri poznavalci časnikarskih podjetij in ga opozarjali na to, jim je dejal: Ej, gospoda, tako pamet je imel moj oče in moder je bil dovolj, da je ustanovil list, in sicer v takem obsegu, da bi od njega živeli dve generaciji oslov, a vendar list ne bo propadel. — Ko je Bennett bival v Evropi, je posvečal listu, kakor je bil baš pri volji, ali svoje moči ali pa sploh nič. Ko je nekoč na popotovanju po Sredozemskem morju pristal s svojo ladjo v pristanišču, je zahteval, da se mu sporoči ugodnik in najvažnejše dnevnice. Izdatki zato so bili primeroma majhni, ker je imel Bennett kakor solastnik transatlantskega kablja posebne ugodnosti. Ko je prebral brzojavke ali časnik, ki mu je prihajal vsak dan, je brzojavil, koga odpušča ali nagraduje in sicer ne da bi kaj presodil, ampak kar tja v en dan. Gordon Bennett je bil muhast človek. Politika njegovega lista se je ravnila povsem po njegovi osebnosti. Na njegovo povelje je »Herald« dan za dnevno napadal državne ali politike samo zato, ker lastnik ni imel več simpatij zanje. Znano je, koliko let je preganjal Roosevelta. Bennettu je bilo pač vseeno, kakšno orožje rabi uredništvo. Tudi mu je bilo presneto malo mar, ali je zanimivo poročilo resnično ali zlagano. Še nek nasmeš mu je igral kraj ustnic, kadar je bral ovržena »Heraldova« poročila. Tedaj je navadno rekel, da njegovi osebni interesi zahtevajo, da se njegov list dostikrat citira v listih vsega sveta. Če hoče evropski trgovec pridobiti inzerate v ameriškem listu, se nehoti spomni na »Herald« kakor prvi list in napravi potem tako, ker najde ime tega časnika večkrat v domačih listih. Ta Bennettova metoda se je, kakor je videti, občne obnesla. Geslo ameriškega novinarskega kralja je bila reklama. Njegov časnik je bil čisto kapitalistično podjetje, brez odgovornosti na levo ali na desno in je služil samo njegovi muhavosti in mošnji.

r Pometačica in učiteljica. List L'Ecole de la Vie prinaša sledečo značilno novico: Zenska izmed ljudstva ima dve hčeri, prvo je izsolala za učiteljico, druga, ki ni bila zmožna ali ni imela prilike, da se izobrazila za kak uradniški poklic, je postala cestna pometačica. Učiteljica potegne mesečno 95 frankov, pometačica 200 frankov! — Torej povsod ista beda v učiteljskem stanu. — Dobra postrežnica zasluži lahko po 60 kron in še več na mesec, dobi poleg tega hrano in druge približke, da ji ni treba skrbeti za živež, tako da ji pride povprečno več kakor 120 kron na mesec. Poleg tega ima večer na razpolago, ni ji treba, da žge luč, obleko in obutev do-

bi od svojih strank. Učiteljica mora biti stanu primerno oblečena, mora imeti stanovanje po zahtevah stanu — ki je, po stari priložnici med beraškimi in ciganskimi. Učiteljica nima nikdar svobodne ure, nima oddiha. Njena učiteljska dolžnost jo spremlja na ulici, v cerkev, doma. Zvečer jo izmuči dolžnost stanu, luč na njeni mizi gorijo dolgo v noč... In plačilo zato? Prej je veljala samo učiteljica kot častni ženski poklic in — kot prilika do moštve... Zdaj se je odprlo žensktvu toliko poklicev, da ni in ne bo več takega navala v učiteljico. In to je samo koristno za šolo: ostale ji bodo zveste deklice, ki so prinesle svoj poklic s seboj na svet, ki so pripravljene, da žrtvujejo svojo mladost, svoj čas, svoje zdravje za vzgojo našega narodnega naraščaja. In tej žrtvenici za narodno prosveto bo treba preskrbeti boljše prihodnost.

r Španska bolezen. Novo ime — stara bolezen. Leta 1888. je ležalo vse od bolezn, kateri so rekli »influenca«, besedo so sprevergli ljubljanci v »flanelca«. Bolezen ni opasna, nerodno je pa, da obleži nakrat toliko ljudi in pride tako oteženo obratovanje, kar je posebno v vojnem času velikega pomena. Bolezen leži v zraku, zato je težko, ker se nimaš kam ogniti. Človeku je kakor bi ga kdo nabil, glava ga boli, kuhata ga mraz in vročina, usta ima suha, v črevah mu ni nekaj prav. Spanje pa beži, ko zapre oči ne zaspi, pač ga mučijo slike in prikazni. Bolezen traja kakor je človek manj ali bolj razpoložen za njo. Zdaj je slabo to, da smo vsi opešani, torej nimamo prave odporne sile. Bolezen ima značaj vročinske bolezni. Nevarna ni, vendar opozarjajo londonski zdravniki, da naj se vleže bolnik kadar jo občuti, ker postane poprej nedolžna bolezen opasna, če je zanemarjena in se ji pridruži pljučnica in otrpnenje tilnika. Navadno se vrti bolniku tudi v glavi. Tedaj je čas, da gre v posteljo. Z jedjo ga ni treba siliti, je najbolje, da se želodec izčisti. Dober je mrzel bezgov čaj, lipov čaj z medom in mlekom. Malo prave črne kave s kumino dene dobro. Češplje, sadni ocedki, so dobri, a le prav po malem, ker ima črevo razpolženje, da ga napenja kmalu kaj. Posebno dobro zdravilo, ki te obvaruje te bolezni je, če poješ vsak dan par strokov česna. Bolezen se mora izpotiti, bolnika pa je treba umiti dvakrat na dan hitoma z mrzlo vodo. Okno mora biti noč in dan odprto, pihati pa ne sme ravno v bolnika. Čist zrak je prvi pogoj, da ozdravi bolnik kmalu in do dobra, umivanje ali kopel mu spravi strupeni pot raz kože. Prepoteno perilo vrzi v vodo. Mokre odeje obesi na sonce. Bolniku olajšaj glavo, če mu navežeš mete na čelo in noge. Marsikomu je pomagala melisina kopel za noge.

r Kraljevski princ se poročil z Američanko. Iz Švice se poroča: Grški princ Kristof, najmlajši brat kralja Konstantina, ki je v starosti 31 let, se je čisto tiho poročil z bogato ameriško vdovo Leeds. Nova grška princeznja je prinesla princu dote okroglo 20 milijonov dolarjev, krasno posestvo v Hampsteadu pri Londonu in 40 tisoč funtov vredni ovratnik. Nevesta je stara 40 let.

r Zakaj primanjkuje papirja? Skoraj vsi — in posebno slovanski — listi tožijo o pomanjkanju papirja. Pa v istini ni papirja manj, ali premnogo se ga porabi za razne druge namene, kakor za krušne karte, sladkorne karte in kar je še drugih takih kart, potem za izdelovanje papirnatega denarja ter za tiskovine, ki se rabijo za potrebne statistike in izkaze. Poleg tega potrebuje vojaški erar premnog papirja za armado. Kakor izpričuje zadnji izkaz, je porabil vojaški avstrijski erar doslej 17,8 milijonov kilogramov papirnatih snovi, in sicer: 16.000 štirjaskih metrov za aeroplane, 6 milijonov metrov za obleko vojnim ujetnikom, 100.000 metrov za delavno obleko delavcem, 4 milijone metrov za obleko in uniformo v zaledju, 200.000 garnitur za prevleko slamnjakov, 6 milijonov metrov za nadomestilo platnenega blaga, 120.000 metrov papirnatih snovi za bisage, 70.000 metrov za mrtvaške srajce, 50.000 metrov za prevleko zabojev z municijo, 4,9 milijonov papirnatih vreč za oves, 1,2 milijone vreč za sadje, 4 milijone vreč za moko ter 1,419.000 štirjaskih metrov papirnatih snovi za nepremočljive plahte, ki se rabijo za vozove in vagoni. — Še dalje gredo v papirni industriji Nemci v rajhu. Vseled ministrskega odloka na Bavarskem je zaukazano mestnim in kmetijskim občinam, da skrbje za to, da se mrtveci oblačijo samo v papirnatu krila. Omivalkam mrtvecev je naročeno, da bi tam, kjer imajo mrtvega obleči v volneno obleko, odnesle to na občinski urad, kjer dobe zanj papirnatu obleko.

r Kako je na Ukrajini. Vojni kurat, ki je bil premeščen z italijanske fronte na Ukrajino, je pisal »Našincem«: Mi častniki bivamo v zasebnih stanovanjih. Meni so odkazali stanovanje pri zasebniku, milijonarju, trgovcu z železnino. Kako sem bil iznenaden, ko me je ob mojem prihodu v njegovo hišo pozdravil v lepi slovaščini. Mož milijonar je namreč moravski Slovák, ki je prišel v svojih mladih letih sem v Q. Postal je samostojen trgovec in obo-

gatel. Ker ima sam veliko stanovanje, mi je dal na razpolago par sob. Vse je katoliško in se v tem oziru dobro razumemo. Stanovanje ima bogato, velikomestno opremljeno. Po ulicah je živahno življenje, kakor na Dunaju in prava mešanica vseh narodov. Kaj dosti je videti Kitajcev, ki prodajajo razno blago. V vseh trgovinah občuduješ po izložbah obile zaloge, a cene so nenavadno visoke. Rubelj velja za dve naši krani. V kavarni stane bela kava dva rublja, kifelc pa eno krono. Vsi vojaki imamo tu mnogo boljše hrano kakor smo jo imeli v Italiji. Danes je šel moj sluga k brivcu. Ker je vojak, mu je manj računat, a vendar je plačal 2 K 60 vin., sicer se plača 2 rublja ali 4 krone. Tu vladajo popolnoma redne razmere, kdor ne išče združbe, živi v miru. Nas Avstrijci imajo Ukrajinci jako radi, kar pa o Nemcih ne morem trditi. Za kuverto in pisemski papir sem plačal 80 kopejk ali 1 K 60 vin. Ravno kar je nastal štrajk pekovskih pomočnikov, ki so imeli 40 rubljev ali 80 kron na dan. Pa jim še ni dovolj. Do katoliške cerkve nimam daleč in imam zmeraj zadosti ministrantov. A v cerkvi se moramo ravnati po ruskem koledarju, smo za 14 dni nazaj. Zbog tega smo slavili mi vojaki Telo Gospodovo po našem koledarju samo notri v cerkvi. Sv. mašo berem v cerkvi za 14 dni kasneje kakor molim v brevirju. Tu je pomanjkanje papirja, vrvice, vreč, česar je bilo v Italiji v izobilju. In velika suša je, kar sem tudi opazoval po celi cesti, ko sem se vozil skozi Galicijo. Letina bo slaba. Duhovniki so kakor splošno z nami vojaki jako prijetni. Liter piva stane 4 K 80 vin. Kdor si da čevlje osnažiti na ulici, plača 2 kroni. Na izprehod hodim na morsko obrežje, ladij vidim le malo, vsepovsod prazna nedogledna morska ravan.

r Podmorski predor med Francijo in Anglijo. Na trgovinskem posvetu zaveznikov v Londonu so sklenili 5. t. m., naj se prične kmalu graditi podmorski predor, ki bo vezal Francijo z Anglijo. Kadar bo predor zgrajen, bo vozil ekspresni vlak iz Pariza v London 6 ur; prepeljali bodo lahko v 20. urah 30.000 popotnikov in 60.000 ton blaga.

r Protiv zakonov bolnih ljudi. Mestni zastop v Aradu na Ogrskem je poslal državnemu zboru nujen poziv, naj sklene postaviti, glasom katere se bodo smeli poročati samo ljudje, ki bodo predložili zdravniško spričevalo, da so zdravi.

Slovani v začetku svoje zgodovine.

Da bi nekoliko pozabil današnje zmešnjave, sežem, kadar kaj utegnem, po knjigi o minulih in davno minulih časih. Priznam pa, da me je še malo knjig zanimalo tako, kakor Gruppova kulturna staroveška zgodovina. Pisatelj je Nemeč, a je še dosti objektivni in ima široko kulturno obzornost. Povem vam, kaj pravi o Slovanih, ob svitu njih povestnice. Nekaj vam bo po volji, nekaj pa ne, a ravno o tem premišlujte!

V gozdnatih in stepnatih pokrajinah prostrane vzhodne Evrope, tam so zlasti prebivali naši predniki Slovani. Preživljali so se s poljedelstvom, živinorej, a posebno so se povzpeli v čebelarstvu. Kakor čebelarji so sloveli daleč tudi na evropskem zapadu; v bavarskih samostanih je bil Slovan-čebelar navadna prikazen.

V obleki se niso veliko razlikovali od starih Germanov. Nosili so hlače, plašč, srajco, suknjico (kamižolo), ki je segala do kolen, čizme, nogavice, kučme in klobuke. Zenske so se oblačile skoraj kakor moški, nosile so rade tudi hlače. Papež Nikolaj I. je Bolgarkam izrečno dovolil nositi spodnje hlače (breguše). Moški so radi nosili brke; brke so veljale za posebno krasoto, zategadelj so tudi svojim bogovom delali brke.

Kuharji, pravi Grupp, pa stari Slovani niso bili kaj sloveči. Kuhali ali pekli so na ognjišču največkrat konjsko meso in divjačino; pecivo so tudi poznali, pekli so je iz močnatga testa, a so radi mešali vanje med. Navadno so pili pivo, zato so že zdavnaj negovali ječmen in medico. Medica je bila uprav zato, ker so čebelarstvo tako dobro razumeli, pri njih jako poceni. Za daritveno pijačo so pili tudi konjsko kri.

Nravnosti starih Slovanov, tudi naših prednikov, Grupp preveč ne hvali. Živeli so v mnogoženstvu in precej divje. S priznanjem pa omenja Grupp sv. Vojteha, ki je šel možko in neustrašeno v boj zoper pregrehe svojega naroda. Z boleštvom je priznal, da ni mogoče izkoreniniti niti mnogoženstva, niti kupčije s sužnji in ker ni hotel kakor praški škof brezdelavno gledati, je rajši ostavil svoj škofijski sedež. In nihče se ni drznil dolžiti ga malosrčnosti.

Ob morskem obrežju bivajoči Slovani so metali svojo deco, kar je bilo čez število, naravnost v vodo; na Pomoranskem so odlagali deklice še v 12. stoletju. Ko je prišel sv. Oton na Pomoransko, je našel tam slovanske kneze, ki so imeli po

24 žen. A ko so misijonarji od njih zahtevali, da naj obdrže samo eno, namreč ono, katero imajo najrajši, druge pa naj odlovi, se jim je zdel ta nalog trd in sicer ne samo možem, temveč tudi ženam, da, tem še bolj kakor možem, zakaj te so se videle brez vseh sredstev postavljene na cesto. Slovanska žena, kakor germanska in kelt-ska, je bila le za delo, le možu za pomočnico. Radi tega je mlada deklina stopila le z bojaznijo preko praga hiše svojega ženina, saj je imela v njegovi materi in ženah vedno same neprijateljice. Kaj čuda potem, da se hudobna tača tolirikrat omenja v staroslovanskih pripovedih. Zato se je morala nevestina mati pred zetom spoštljivo klanjati, in samo zaradi tega je veljal pri naših prednikih pregovor: Če nimaš vraga v hiši, vzemi si zeta.

A kljub temu so si znale slovanske žene priboriti veljavo kakor druge in vsaka družina se je naposled sukala okoli njih. Nekatere so segle tudi v narodno življenje. V mislih imamo našo Libušo, Ljudmilo, Dragomiro, rusko Olgo in krakovski Vando, ki je sovražne čete tako očarala, da so izgubile čisto vse veselje do boja.

Pri Slovanih se je držala družina skupaj tesneje in dalje, kakor pri Germanih. Družine, ki so izhajale od skupnega otca (oženjeni bratje, omožene sestre), so tvorili župo ali zadrugo, so živeli skupaj in so skupaj hodili na lov in gonili na pašo. Ko je število družine preokročilo 8 ali 10 in je bilo tu že tretje pokolenje (vnuki), so se od skupne domačije ločili in so si postavili lastna ognjišča in dvorišča. Od skupne zemlje jim je bil odkazan delež; ta delež se je imenoval delež dedov, dedina. Zemlja, ki je ostala v rokah bližnjih dedičev (bratov ali sester), posestvo, kakor pravimo rodbinsko, očetovo in se je nazivala očetnjava (dom, domovina). Dom skupnega praočeta, dom najstarejšega, staroste, dom županov je ostal stalno središče vsega sorodstva. Okoli središča so si potomci stavili ali v krogu ali v obliki podkve svoja bivališča. Ko je pretela nevarnost, je vse hitelo v glavarev stan, ki je bil utrjen, v domači grad.

Del zemlje je ostal vedno skupen vsem ter se je imenoval občina.

Slovani so bili, pravi Grupp, veliki ljubitelji svobode in prostosti, tako, da se je njih nagon do svobode in prostosti prevrnil v razuzdanost in v anarhijo. V župi se niso brigali niti za svoje najbližje sosedo, da so se le sami pristo in nemoteno gibali. Zato ni bilo nikjer oblasti v pravem pomenu besede. Posrečilo se je sicer nekaterim načelnikom podvreči si nekatere župane in zediniti večjo moč, ali ta ni segla daleč preko krajevnih mej. To so bili knezi, vladike, vojvode. Včasih so župe izvolile vladika, da bi poravnal spore in napravil zopet mir in red, tako n. pr. v vojski, ali če so nastali med njimi notranji nemiri ali prepri zaradi deželnih mej. Tako se je zgodilo i v Čehih, kakor pripoveduje Kosmos o Libuši in Premyslovcih. Redno je manjkalo Slovanom sigurnega vodstva, silne organizatorske roke in vojaške moči. Vsled tega niso mogli ustanoviti svoje države. Do te so jim morali pomagati tujci, zato vidimo od nekdanj toliko tujcev na slovanskih prestolih. Grupp meni, da je sam Premysl frankovski kupec Samo. (Grupp, II., 207.) Naša dežela je velika, so dejali Rusi severnim germanskim Varagom, ali nered vlada vsepovsod, pridite in vladajte nam! In ti so prišli in vladali! In Slovani, tako pravi Grupp dobesedno, so se dali vpreči v jarem in so imeli veselje in zadovoljnost nad tem, kar bi drugi smatrali za nezno breme. Zato so jih Nemci nazivali pse.

Naši predniki, tako jim Grupp očita, si radi dovoljujejo kraje, in kakor pravi Kosmos (ravnotam I., 3), niso umeli razločevati med tvojim in mojim. Ko so jim krščanski misijonarji ponujali krščanstvo in s tem boljše in lepše življenje, so jim odgovorili, da pri kristjanih preveč kaznujejo tatove in roparje. Ali vkljub temu, da Grupp očita še našim prednikom zvižanost in neodkritosrčnost, priznava vendar rad njih blagodušnost in gostoljubnost. O Slovanih pravi, da so svoj dobiček in svoj plen radi in z veseljem delili s tujci. Nek srednjeveški kronist pravi o njih: kradejo, da morejo pogostiti. Tudi že takrat so naši predniki radi imeli godbo, petje in ples — in so zaradi njih pozabili na delo. Tako opisuje naše prednike tujec. Ko smo brali to poglavje, se nam je večkrat vsiljevalo vprašanje: Kaj smo danes kaj boljši kot takrat?

Pogreb letalca.

Pred kratkim časom sem prišel k novi letalski stotnji na italijansko fronto. Buren je bil pozdrav, a vendar se mi je vedno zdelo, kot da na vseh teh obrazih kljub odločnosti, ki jim žari iz oči, kljub pogumu, ki govori iz njih besed, leži nekaj kot skrivna senca... In kakoršna je zabava — ta senca ne izgine... ne izgine...

oliška tiskarna v Ljubljani.